

PRIS 40 KR

vi människor

SEDAN 1947 NUMMER 1/2009

DEM FÅR BLI HUSFRU
äktenskap eller giftermål
är vi alla lika värda?

Belém – Pará – Brasilien
WORLD SOCIAL FORUM
vill förändra världen

armbryterskan
HEIDI ANDERSSON
om trygghet och styrka

KVINNORS LIV & VARDAG

HEJ!

Nu, när solen börjar komma tillbaka men snön fortfarande täcker stora delar av landet, är det dags att fira den internationella kvinnodagen. I din hand håller du ett 8 mars-nummer om kvinnors liv och vardag.

Många kvinnors liv och vardag handlar om en kamp och en strävan: Att bli behandlad lika, att ha samma rättigheter och möjligheter att påverka sin situation som andra. Att få plats. Att hinna vara en medsyster. För allt detta är 8 mars en påminnelse och "Ett löfte om fortsättning", som aktivisten och krönikören Trifa Shakely skriver.

Gudrun Schyman skriver om att det är dags att kvinnor tar sin del av den politiska makten, Stina Sundberg påminner om att äktenskapsdebatten blir något högst personligt för hbt-personer och Åsa Johansson skriver om sin dag på jobbet. Karin Lentz och Madelen Eliasson bjuder på ord och bilder kring utrymme och kamp. Angélica Karlsson skriver om den stora skillnaden hon upplever i sin kamp när hon börjat jobba för istället för emot. Vi får dessutom en inblick i armbryterskan Heidi Anderssons liv och stora drivkraft att förverkliga drömmar.

Elly Engstedt har granskat en 60 år gammal artikel av Andrea Andreen som tar upp det sena fyrtiotalets debatt kring skillnader mellan kvinnors och mäns löner, och gjort en jämförelse med dagens situation som visar att vi fortfarande efter alla dessa år kan se samma mönster som då.

Sedan har Vi Mänkor varit på World Social Forum i den brasilianska staden Belém, och rapporterar här från ett möte som bjöd på glöd, eftertanke, inspiration, gemenskap och konflikter.

Välkommen!

/ELSA LETH

vi mänkor

**NUMMER 1
2009**

www.vimanskor.se

ANSVARIG UTGIVARE
Evy Hagman

REDAKTÖR
Elsa Leth

ILLUSTRATÖR
Sara Elgeholm
Malin Skogberg

LAYOUT
Elsa Leth

OMSLAGSFOTO
Johnny Johansson,
Kaneos Media

ADRESS
Vi Mänkor
Linnégatan 21 B
413 04 Göteborg

TEL
031-14 40 28

E-POST
vimanskor@gmail.com

PLUSGIRO
9024-1

NÄSTA NUMMER
Juni

TRYCKERI
HC.T/Ale Tryckteam AB

Tidningen ges ut av
Svenska Kvinnors
Vänsterförbund

MEDVERKANDE I DETTA NUMMER:

Aase Bang, Sara Elgeholm, Madelen Eliasson, Elly Engstedt, Erni Friholt, Åsa Johansson, Angélica Karlsson, Karin Lentz, Elsa Leth, Agneta Norberg, Britt-Marie Olander, Gudrun Schyman, Trifa Shakely, Malin Skogberg, Stina Sundberg, Maryam Vardeh Navandi

innehåll

4. KRÖNIKA Firandet av åttonde mars är en påminnelse om alla viktiga ögonblick och alla möten. Ett löfte om fortsättning.
Trifa Shakely

4. KALENDARIUM Åttonde mars för hela slanten.

6. NOTISER En kvinna som på ministerpost i Saudiarabien, en kvinnlig ambassadör i Iran och en lesbisk statsminister.
Bland annat.

8. DEBATT "Viljan att ge mig lika värde slirar rejält i debatten om äktenskap."
Stina Sundberg

11. DIKT
I dag städar jag inte.
Karin Lentz

12. MERA DEBATT "Majoriteten ska sätta den politiska agendan."
Gudrun Schyman

15. SYSTERSKAP & TILLGÄNGLIGHET
Rapport från en sjuksköterskas hektiska vardag.
Åsa Johansson

18. LÖNER 1949 års debatt kring kvinnors och mäns löner i jämförelse med dagens.
Elly Engstedt

20. FOTOREPORTAGE Mitt utrymme.
Madelen Eliasson

24. ALLT ÄR MÖJLIGT FÖR HEIDI
Den sexfaldiga världsmästaren i armbrytning siktar högt och anordnar världens största armbrytartävling för tjejer.
Elsa Leth

26. KÄNSLA FÖR POLITIK Om att skifta fokus från att jobba emot till att jobba för och leva sina drömmar.
Angélica Karlsson

28. WSF FÖR ALTERNATIVA LÖSNINGAR
En inblick i stormötet som lockade många tusentals människor till den brasilianska staden Belém.
Elsa Leth

33. KAMP OM MAKTEN ÖVER WSF Om den splittrande konflikten mellan NGOs och sociala rörelser.
Agneta Norberg

34. PIPPI FÅR SÄLLSKAP Om könsroller och förebilder i dagens bilderböcker.
Maryam Vardeh Navandi

35. RECENSIONER
Aase Bang, Erni Friholt, Karin Lentz och Maryam Vardeh Navandi.

37. INSÄNDARE

38. SKV-SIDOR

PRENUMERERA PÅ VI MÄNSKOR. SKICKA
ETT MAIL MED NAMN OCH ADRESS TILL
prenumerera.vimanskor@gmail.com

vi förbereder ett kalas

Inplanerat är tal, demonstrationer, slagord, trummor och sång. Tidningarna har redan förberett sina temaanummer. Lokaler för fester och samlingar är bokade. Allt detta inför årets enda kvinnodag. Jag tänker att det är firandet av årets alla andra dagars arbete som kalaset står för. En påminnelse om alla viktiga ögonblick och alla möten. Ett löfte om fortsättning.

Sirwa och jag sitter på ett kontor mitt i stan. Rummet fylls av den söta doften från advokatens pippa. Han blåddrar i Sirwas stora pappersbunt och skakar på huvudet. Sirwa har precis hört att hon har slagit rekord i asylsökande. Hela nio gånger har hon sökt asyl och fått avslag. Hon har provat allt, det kan jag utläsa av hennes papper. Alla stämplat och intyg, uttalanden och ännu mera papper med stämplat

från myndigheter och domar. Misshandeln hon har utsatts för från sin arbetsgivare som hon aldrig har kunnat anmäla. Utan asyl – inga rättigheter, inte en enda av dem som kvinnor med blod och tårar har åstadkommit i alla dessa år.

ADVOKATEN KLIAR sig i skägget och sjunger rakt ut i luften: "Gift dig kvinna!" Som om han har upptäckt att jorden är

rund. "Hitta någon som har svenskt pass och gift dig med honom så är saken är biff."

SIRWA HAR varit en av de mest aktiva inom kvinno- och hbt-rörelsen i sitt krigsdrabbade hemland. Hon har varit med och byggt upp den första kvinnojouren i sin stad. Hon har flytt just på grund av sin kamp och för att kunna låta bli att höra

kalendariu

6-8 mars

Festival för systerskap

Under dagarna tre hålls den traditionella systerskapsfestivalen. Tal av riksdagsledamoten Solveig Ternström, Elsie Johansson som berättar om sina kvinnoskildringar och musik av Kajsa Grytt. Utdelning av feministpriset och demonstration.

Bibliotekshuset

Karlstad

www.systerskap.tk

8 mars

Internationella kvinnodagen

Arrangörgruppen utlovar sprängfyllt med aktiviteter, teater, seminarier och annat spännande.

Folkets Hus

Piteå

www.abf.se/norrboten/norr

8 mars

Manifestation

8-mars kommittén anordnar fackeltåg från Södermalmstorg till Medborgarplatsen under parollerna, "Det räcker nu! Sluta tysta ner mäns våld mot kvinnor" och "Vårdbiträden- inte vårdnadsbidrag". Medverkar i gör Josefin Brink, Sofia Karlsson och Anna Thoursie. Kl. 16:00

Södermalmstorg

Stockholm

www.stockholm.femi.se

6-8 mars

Feministisk festival

Den feministiska och kvinnoseparatistiska gruppen Yo go grrrl arrangerar feministisk festival med tema självbild. Workshops kommer att hållas i bland annat att starta band och tillverka egna mensskydd. Det kommer också finnas andra aktiviteter som föreläsningar, musik, film, konst och feministiskt självförsvar. Helgen avslutas med en Ta natten-tillbakademonstration på kvällen den 8 mars.

Kulturhuset Underjorden, Gamlestan

Göteborg

www.myspace.com/yogogrrrl

6 mars

Kvinnors hälsa - fakta och myter

Lunds Universitet uppmärksammar internationella kvinnodagen med ett seminarium om kvinnors hälsa. Deltar gör forskare från flera olika discipliner och seminariet avslutas med ett panelsamtal med syfte att avliva myterna kring kvinnors hälsa och ohälsa.

Seminariet är mellan 10:00-16:00

Hörsalen, Språk- och litteraturcentrum

Lund

www.lu.se

tvångande giftermålsuppmåningar. Senare när vi ses skrattar hon åt advokatens lösningar och säger. ”Det är väl samma situation och kamp var jag än befinner mig, det sker på olika sätt bara. Varför skulle man tro att det skulle vara annorlunda?”

JAG KAN inte skilja mellan arbetet med att hitta en skyddad plats för henne och att försöka få hennes ansökan om asyl att gå igenom. En renodlat feministisk kamp, starkt sammanflätad med asylrättsrörelsen. Lyckligtvis är jag inte ensam. Det är många som är med och arbetar på många sätt och från olika fronter. Visst minns vi alla dessa sömnlösa nätter fulla av vrede

och sorg över en vän som deporterats till tortyr och död. En ständig oro dag och natt i en värld där normer får laga kraft och bestämmer ens öde. Där ens blotta existens är ifrågasatt och problematisk för en intolerant omgivning. Sorg och vrede som lett till givande samtal, till nya idéer, till ny kamp, nya strategier och bildandet av nya grupper.

ALLA NYA feministiska organisationer som kommit till liv under året, nya samlingar och aktioner, alla kontakter man har knutit, samtal man har tagit del av, nya begrepp man har bekantat sig med. Nya böcker och tidskrifter man har läst, debat-

ter man har skrikit sig hes igenom, nya ansikten på de mest krävande arbeten, antingen sena nätter vid ett planeringsmöte eller tidiga morgnar för att hindra en deportation. De gömda kvinnornas styrka att hårdna ut en outhärdlig tillvaro och alla som har hjälpt till under årets lopp.

VI FIRAR all denna styrka och kamp på årets åttonde mars med sång och blommar och kärlek. Stolta över hur starka och ständigt vakna vi har varit och kommer att vara.

TRIFA SHAKELY

6-8 mars

Systerskap Örebro

Bjuder på musik, poesi och diskussion om framtida feministiska strategier. Lyssna på föredrag av författaren Maria Sveland som talar om manssamhälle, och Moa Elf Carlén och Johanna Palmström som samtal om korsdrag i feminismen. Skakaloss och på den avslutningsfesten eller på en workshop i frigörande dans.

Kulturhuset

Örebro

www.systerskaporebro.se

8 mars

internationella kvinnodagen

Kvinnofolkhögskolan erbjuder ett digert program under dagen med workshops och föreläsningar, kl. 13:00-17:00

Efter demonstrationen, som anordnas av 8 marskommittén och har samling på Gustav Adolfs, bjuds det på kvinnofest med underhållning av dansare från Fittcrew Ballet och Estradpoeter. Kl. 20-24.

Kvinnofolkhögskolan

Göteborg

www.kvinno.fhsk.se

8 mars

Maktens kön & heliga familjen

Varför firar vi internationella kvinnodagen? Samtal mellan olika generationer.

I regi av 8-marskommittén bjuder Världskulturmuseet på tal, musik och underhållning av bland annat Berthas döttrar och Lucky Lips Musik. Det finns även möjlighet att delta i en introduktion i feministiskt självförsvar och lyssna till författaren Maria Sveland som talar om förväntningar på män och kvinnor i familjen och i samhället.

Världskulturmuseet

Göteborg

www.varldskulturmuseet.se

8 mars

Kreativitet & företagssamhet

Projekt Next Stop och studieförbunden i Robertsfors bjuder på temaeftersmiddag med specialdesignad kvinnobakelse. I evenemanget medverkar bland annat Maud Olofsson. Programmet håller på kl. 12:00-16:00

Diamanten, Centrumhuset

Robertsfors

www.vk.se/robertsfors

8e mars

Demonstration

Vänsterpartiet, Ung Vänster, Iransk-svenska Solidaritetsföreningen, International Solidarity Movement, RFSL, Tjejjouren, Asylgruppen anordnar demonstration under parollerna ”Ekonomiskt oberoende - rör inte arbetsrätten”, ”Gemensamma medel för gemensam välfärd - inga pigor åt överklassen”, ”Våra kroppar på våra villkor” och ”Erkänn kvinnors asylskäl.” Kl. 17:30

Gustav Adolfs torg

Malmö

www.uppmanna.nu

8 mars

Kvinnors hälsa och HIV

– en utmaning för jämställdhet.

UNIFEM Sverige, sammankallande organisation för Nätverket för 8 mars, arrangerar tillsammans med ABF ett program med föreläsningar av bland annat Ewa Björling, Bengt Westerberg, Åsa Regnér och Anneli Eriksson. Under dagen kommer också ett antal workshops att hållas. Kl. 12:00 och 16:00

ABF-Huset

Stockholm

www.unifem.se

Kvinna i saudisk regering För första gången har en kvinna utnämnts till minister i Saudiarabien. Hon heter Nora la-Fayiz och hon har blivit vice minister för utbildning av kvinnor.

Fast jobb är inget för framtiden

– På lite längre sikt borde parterna på arbetsmarknaden stiga ur skyttegravarna och fundera på hur man kan skapa ett bättre system än den fasta anställningen, säger Signhild Arnegård Hansen, ordförande i Svenskt Näringsliv, till Kommunalarbetaren (090211).

Som ett brev på posten kom LO-rapporten ”Anställningsformer år 2008” som visar att 18 procent av kvinnorna och 13 procent av männen har visstidsanställningar, det vill säga vikariat och provanställningar. Det är främst unga kvinnor som har otrygga anställningar. När varslen och arbetslösheten ökar riskerar de att drabbas av arbetslöshet.

Bibliotek avgiftsbelägger datorer

Kulturnämnden i Luleå har beslutat att avgiftsbelägga användandet av datorerna på biblioteket i Kulturens hus. Det kostar nu tio kronor/timmen att använda en dator. När börjar Luleå ta betalt för att låna ut böcker?

KVINNOR OCH FRED

Kvinnohistoriska samlingarna vid Göteborgs universitetsbibliotek har lanserat en portal om svenska kvinnors arbete för fred. Den innehåller en nyskriven historik, som redogör för kvinnornas engagemang för freden. Tonvikten i portalen ligger på slutet av 1800-talet fram till andra världskriget.

Framträdande kvinnor porträtteras, svenska och utländska fredsorganisationer samt viktiga årtal i fredsarbetets historia presenteras. På portalen finns också källmaterial från till exempel Internationella Kvinnoförbundet för fred och frihet liksom från internationella fredskongresser att läsa i fulltext. <http://www.ub.gu.se/kvinn/portaler/fred>

Första lesbiska statsministern

När Johanna Sigurdardottir i februari tillsattes som statsminister på Island fick världen sin första öppet homosexuella regeringschef.

”I en annan värld hade det inte spelat någon roll, men i dagens värld så spelar det stor roll. Detta är en framgång för hbt-personer över hela världen, och jag är dessutom riktigt – riktigt! – glad över att det som en extra bonus inte blev en man som tog hem första platsen i HBT-ligan”, skriver bloggaren Markus Blomberg.

Johanna Sigurdardottir, som redan har ett decennium på socialministerposten bakom sig, har ett långt förflutet inom den isländska fackföreningsrörelsen och åtnjuter stort förtroende bland islänningarna. Hon kommer att leda övergångsregeringen fram till nyvalet som väntas hållas i april eller maj.

Fri rörlighet även för vapen

EU kan få en gemensam marknad för försvarsmateriel. Det står klart sedan EU-parlamentet gett sitt stöd. EU-kommissionen vill införa ett direktiv som innebär att den fria rörligheten inom unionen även ska gälla vapen och annat försvarsmateriel, skriver Kritiska EU-fakta.

I dag har de 27 medlemsländerna olika regler för att ge tillstånd för handeln. Det försvårar för företagen och hämmar konkurrenskraften i försvarsindustrin inom EU menar kommissionen.

KVINNLIG AMBASSADÖR

Schweiz har utnämnt en kvinna till ambassadör i IRAN. Det är den första kvinnan bland ambassadörerna i landet sedan den islamiska revolutionen 1979.

Bojkott mot Israel är inte helt lätt att ägna sig åt, eftersom affärerna ofta byter ut skyltarna som visar varornas ursprungsland. Flamman tipsar dock om att varken djupfrusta produkter från Hälsans Hus, frukt från Jaffa, Carmel eller Top, eller viner från Carmel och Heights Vineyard är några lämpliga alternativ för den som vill bojkotta Israel.

Kära dagbok

Ambérieu i sydöstra Frankrike kallar sig "självbiografiernas stad", skriver Le Monde. Där har nämligen omkring 2500 människor skänkt sina dagböcker till ett centrum för självbiografier som bildades 1992.

Det har blivit en skattkista full av dagböcker, fotografier och släkttavlor. Drama och lidelse, som alla möjliga människor har deponerat. Centret sparar också dagböcker som hittas på auktioner och loppmarknader. De flesta dagböckerna handlar om kärlek, död, sjukdom och krig.

Materialet sparas i stadens folkbiblioteket. De läses, katalogiseras och sammanfattas av frivilliga krafter. Många forskare har sökt sig dit, och nästa år utkommer en bok av en historiker med titeln *Intimité Amoureuses, France 1920-1975*, som bygger på samlingen.

Viljan att ge mig lika värde

Förslagen om äktenskap leder till att även nästa generation homosexuella ska växa upp med en otrygghet och med frågan om de har lika värde som heterosexuella. Parallellt med det förslaget ska Sabuni utreda varför homosexuella mår psykiskt dåligt. Den debatt som skulle ge mig trygghet har bara lett till otrygghet. Sluta slira!

av **STINA SUNDBERG**
illustration **MALIN SKOGBERG**

Debatten om mig är intressant. Och kränkande. Och viktig för min värdighet. Runt köksbord i Sverige sitter idag tusentals homosexuella och undrar över sitt lika värde i samhället.

PARALLELLT MED detta tillsätter minister Sabuni en utredning för att bland annat ta reda på varför det är oproportionerligt många homosexuella som mår psykiskt dåligt jämfört med heterosexuella. Jag tror säkert att Sabuni har träffat homosexuella som har berättat om sina liv. Även om man inte har träffat någon av oss så är det lite svårt att förstå att det behövs en utredning.

OM OSS ska hon utreda. Vi är självklart en grupp i samhället. Åtminstone så länge vi särbehandlas av andra och av lagar. Det viktiga är dock att förstå att för mig är det också jag. Jag har

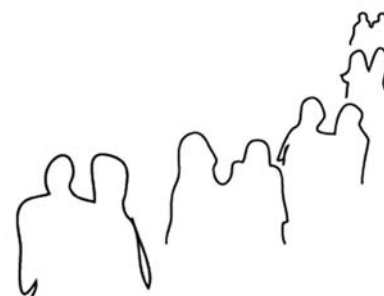
känslor. Jag har eller söker kärlek. Jag vill ha rätt att finnas och synas. Diskriminering av oss är privat och personlig. Diskriminering av oss är inget abstrakt – i våra liv är det vardag och realitet. Det är du och jag.

VI HOMOSEXUELLA är självklart i olika generationer. Det kan inte behövas mycket fantasi för att veta – utan en utredning – att en idag 70-åring fortfarande kan ha svåra minnen av skam och förträngning av sina känslor, minnen att vara kriminell. Inte heller behövs det fantasi för att förstå 50-åringen som minns smygandet till klubben och hoppades att inte bli sedd. Ingen fantasi behövs för att förstå 15-åringen som idag är "acceptans-alibi" av sina kompisar, samtidigt som alla samtal om utseende, sex, relationer, vem som var med vem osv är helt fokuserat på motsatta könet.

ALLA MINNS vad som händer i personalrummet när vi talar om vår semesterresa. Antingen en tystnad, någon blir generad som om vi berättade vad vi gjorde i sängen. Eller de som ska visa sin acceptans och börjar tala om homosexualitet, vilken bög de känner eller säger min flickvans namn hundra gånger extra för att visa sin toleranta inställning. Samtidigt som jag skulle bli besviken om jag inte fick något erkännande. Det är svårt hur vi ska bete oss i förändringstider.

slirar rejält

DET ÄR konstigt att fortfarande än idag behöva skriva om bakgrund till många ohälsa. Den bakgrunden är densamma idag som igår, i förgår, och dagen där före. Jag kunde tagit texten från min ungdom. Tyvärr. Det har skett förändringar i attityder, men inte hela vägen. Jag tycker att det arbetet som sker i riksdagen ska syfta till att manifestera gemensamma värderingar, eller majoritetens vilja i samhällsordning. När det gäller att värdera människor och ge oss lika värde är det en skyldighet att föregå traditioner och historiska relikter. Den dagen vi kan säga att det förekommer diskriminering då ska riksdagen genast föreslå förändringar som leder till allas lika värde. Så är det i alla andra områden av diskriminering. Att vi sedan kan ha olika åsikter om vad som leder till förändring är en annan sak. När det gäller kärlek är det en annan logik hos politiker som har gällt och fortfarande gäller. Jag kommer för evigt att minnas utredningen som i min ungdom inte föreslog åtgärder därför att den allmänna opinionen inte var mogen för det. Så mycket var jag värd. Så mycket ville riksdagen ge mig värdighet. Du kan lägga det exemplet till din lista på orsaker till psykiskt ohälsa, Sabuni. Vakna!

SE TILL att förändra nu – och blunda inte för den kunskap alternativt förmåga att förstå konsekvenser som jag måste anta att du har Sabuni. Vi har ingen minister, så vi får rikta oss till den minister som har ett par av de andra diskrimineringsgrunderna. Att blunda och utreda gör inte att vi homosexuella varken mår bättre eller försvinner.

VI HOMOSEXUELLA försvinner inte – det kan jag lova. Ett allt större antal av oss lever i synliga egna gemenskaper. Vi har våra

klubbar, caféer, tidningar och galor, som nu för tiden är synliga. Vi kan fortsätta leva våra dubbelliv och må ganska hyfsat eftersom vi idag har en gemensam styrka som bär oss. Vi vet att vi inte är ”fel”. Vi klarar att handskas med jobbets miljö i fikarummet. Vi går hem till vår gemenskap och samlar kraft. Det är värre för dem som av geografiska eller andra skäl inte har gemenskapen som ger kraft. Det är med och för er vi dansar på Pride varje år. För varje år blir vi fler och vi som lever de homosexuella livet vet att snart måste det komma fler förändringar i samhället.

DET ÄR viktigt vad som sker i politiken och hur det sker när vi ska förändra. Då krävs det ett rakryggt tveklöst förhållningssätt från alla som vill ge alla lika värde. Det får inte slira. Alla slirningar innebär något för mig och min trygghet. Det ger också signaler till min omgivning att man får slira.

NU PÅGÅR en debatt om äktenskap och lagar kring det. I den debatten är kristdemokraterna den tydligaste och ärligaste parten. De slirar inte. De vill ha en *giftermålslag* som ska vara lika för alla. Äktenskapet anser de vidare ska fortsätta att vara reserverat för relationen man och kvinna och ingås i kyrkan. De är tydliga med att alla ska ha lika juridiska rättigheter och tydliga med att vi ska vara olika i benämningar av våra relationer. Jag utgår från att många i kristdemokraterna anser att en viss kärlekskonstellation är mer värd eftersom bara en viss konstellation av kroppar kan ingå äktenskap inför Gud. Till detta kan jag förhålla mig. Det är absolut inte ok, men jag vet att det finns människor som på ett politiskt plan anser mig vara mindre värd.

”

Blir jag hustru? Blir min kvinna hustru? Blir jag fru? Har de reserverat de orden? Om jag inte får använda samma ord, då har de slirat och jag har inte lika värde.

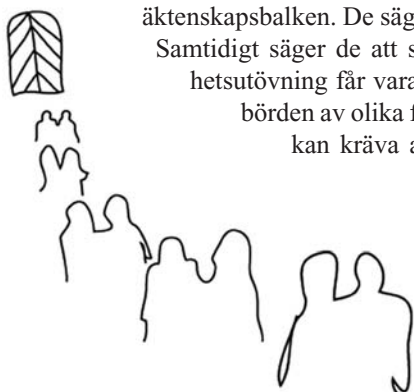
JAG HAR däremot svårigheter att förstå innebörden i kristdemokraternas politik. De vill att äktenskapet ska vara förbehållet man och kvinna. (Kan det vara ordföljden ”kvinna och man”?) De tu ska inför Gud bli man och hustru. Den ena av dem får en titel och blir fru. (Han är alltid herr). Detta vill kristdemokraterna bevara och reservera för kyrkan. De flyttar äktenskapet och ger ensamrätt till äktenskap. I tomrummet i staten skapar de en ny giftermålsbalk. Men det ekar fortfarande lite tomt där. Jag vet nämligen inte vilka ord jag får använda och tystnaden breder ut sig. Tystnad kring mig. Tystnad kring homosexuella liv. Blir jag hustru? Blir min kvinna hustru? Blir jag fru? Har de reserverat de orden? Om jag inte får använda samma ord, då har de slirat och jag har inte lika värde. Om jag får använda samma ord då förstår jag inte om de uppnått vad de avsåg? Då skulle jag och min fru bli sedd som lika andra, vilket de ville hindra genom att reservera ordet äktenskap för några. Eller, det jordiska har kanske ingen betydelse för dem? Det var ju inför Gud de skulle bli man och hustru. För mig har det jordiska livet stor betydelse. Lagar är jordiska.

DET JAG inte kan förhålla mig till är de andra partierna i riksdagen. Det sliras rejält. De säger att vi alla ska omfattas av äktenskapsbalken. De säger att inför lagen ska vi vara lika. Samtidigt säger de att staten ska acceptera att myndighetsutövning får vara diskriminerande. Detta är innebörden av olika förslag som innebär att staten inte kan kräva att alla vigselförrättare även ska

viga (i lagens mening) par av samma kön. Då blir jag inte trygg. Då har vi ytterligare en generation som mår psykiskt dåligt. Det är ofattbart att en stat skulle ge rätten att utöva ett myndighetsuppdrag och samtidigt ge rätten till myndighetsutövaren att välja vem som kan få åtnjuta myndighetens samhällstjänst. I alla andra områden är det en självklarhet att detta är omöjligt, men det är inte omöjligt när det gäller att ge möjlighet för en myndighet att diskriminera mig. De argumenterar att staten inte kan lägga sig i kyrkans angelägenheter. Rätt – det kan och ska vi inte. Däremot kan man inte ge en institution ett myndighetsuppdrag som staten inte kan ge direktiv. Att de är villiga att upphäva den självklara principen visar bara hur mycket de är beredda att slira i sin ovilja att ge mig lika värde.

DE SLIRAR så rejält just för att de anser att staten måste visa respekt för dem som anser att jag är mindre värd. Vad hände med deras vackra tal om att jag ska vara lika behandlad? Ni är farligare för min hälsa än vad kristdemokraterna är. Med kristdemokraterna vet jag att det är ett fortsatt subliv, som många av oss kan leva gott i. De andra vill att jag ska leva öppet och riskera att utsättas för en prövning om jag är ok.

DET LIVET vill inte jag ha. Ställ dig frågan om hur själen mår om du måste fråga om din kärlek är ok. Hur många präster kan säga ”nej, du är inte ok för mig” innan du mår dåligt? Om du inte vet svaret på hur många nej din kärlek eller din värdighet tål så kan kanske Sabuni utreda det. ●

I dag städar jag inte
väntar jag inte
tvättar jag inte
tömmer inte papperskorgar
skriver inte ut brev
lyssnar inte
I dag lagar jag inte mat
kokar inte kaffe
föder inte
ställer inte
lägger inte
påminner inte
handlar inte
serverar inte
putsar inte
älskar inte

I dag vårdar jag beslut
tänker lösningar
bultar hjärtan
I dag bryter jag vapen
hackar kanoner
planterar fredag föder barn
smeker sockerkakor
löser upp gränser
fördelar ekonomier
idag skriver jag sagor
återföder skogar
älskar och leker rosetter
tar munnen full av mjöl
och blåååååååser ut

Karin Lentz

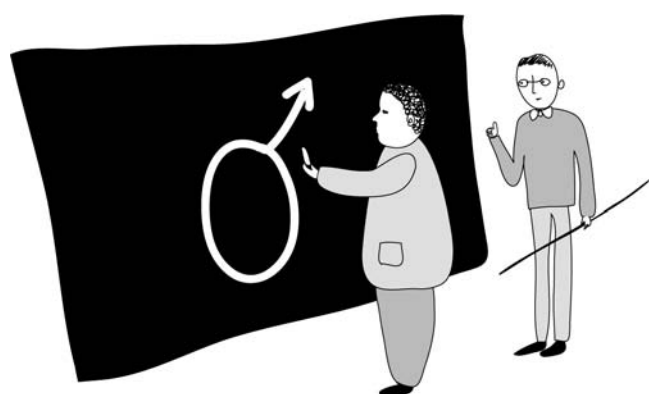
är översatt till sju språk och
har fått flera litteraturpriser.
Hennes trettonde diktsamling
heter Feminist Javisst och är
utgiven på Books-on-demand.

Majoriteten ska sätta den po

Att skriva på temat "kvinnors liv och vardag" för tankarna till att det ska handla om något som är annorlunda, att det inte ska handla om den vanliga vardagen, den vi alla delar. Det sitter djupt också hos kvinnor själva att betrakta vår egen vardag som ett särintresse. Därför börjar jag med att slå fast några enkla sanningarna om tillståndet i världen: Kvinnor utgör mer än hälften av befolkningen. Kvinnor och de barn vi ofta har huvudansvaret för i vår vardag, utgör en betydande majoritet.

av **GU DRUN SCHYMAN**
illustration **MALIN SKOGBERG**

Många ungdomar lever dessutom på samma ekonomiska och sociala villkor som kvinnor (ingen möjlighet till ekonomisk självständighet). Många invandrade lever under samma otrygga ekonomiska och sociala villkor som kvinnor (obetalt eller underbetalt arbete). Invandrade kvinnor är diskriminerade både som invandrade och kvinnor. Många hbt-personer delar samma erfarenheter av diskriminering. Många pensionärer, där majoriteten bland de äldsta är kvinnor, lever på en låg pension. Alltför låg för många kvinnor att kunna leva på, då beräkningsgrunderna är sämre för kvinnor eftersom vi lever längre. Pensionärer står och faller med samhällets välfärdsservice som äldreomsorg och sjukvård.

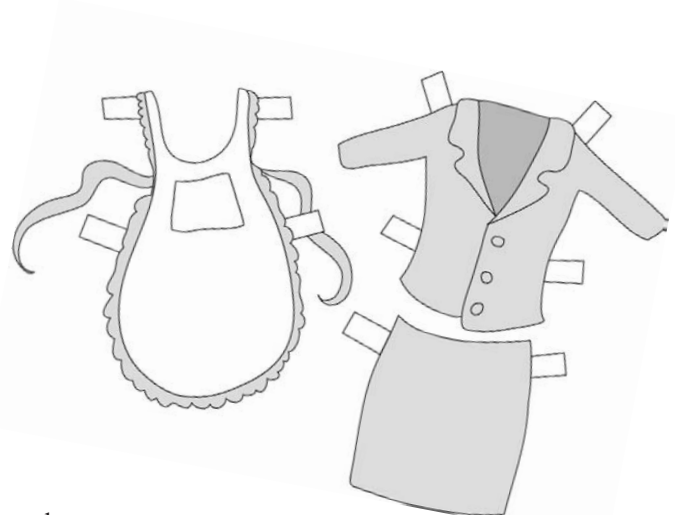

KVINNOR OCH BARN behöver förskola och äldre behöver äldreomsorg. Där detta självklara inte fungerar rycker kvinnor in med obetalt arbete. Den äldre generationen kvinnor täcker upp för den yngre och den yngre generationen kvinnor för den äldre. Det är oftast kvinnor i alla led, ibland från andra världsdelar, både i detta lågt betalda eller obetalda arbete. Samtidigt som kvinnor förväntas integreras i ett arbetsliv uppbyggt av män, med villkor som inte är anpassade efter huvudansvar för barn och äldre, och inte tvärtom. Kvinnor hamnar i ett dubbelarbete.

I ETT GLOBALT perspektiv har en stor del av världens kvinnor inte tillgång till utbildning eller hälso- och sjukvård. Många saknar möjligheter att försörja sig och står utan trygghet och säkerhet från samhället. Kvinnor saknar valmöjligheter, makt och materiella resurser. Könsdiskrimineringen är, enligt FN, en av de största orsakerna till fattigdom. Vi lever i en värld där 99 procent av världens samlade förmögenheter ägs av män och 90 procent av inkomsterna tillfaller män, trots att kvinnor utför 2/3 av allt arbete. Varje år dör fler kvinnor av mäns våld i hemmet än det totala antalet människor som dör i väpnade konflikter. Våldtäkter används systematiskt i samhälliga konflikter och för kvinnor är risken att smittas av HIV tre gånger större än för män. Och i världens parlament sitter 85 procent män, minoriteten, och beslutar om villkoren.

I DAGENS EKONOMISKA turbulens är det på sin plats att påminna om att ordet ekonomi ursprungligen betyder att hushålla med

litiska agendan

resurser – både människor och miljö. Ekonomisk teori och fördelning av resurser har alltför länge ensidigt inriktats på försäljning av varor och tjänster på marknaden. Det är hög tid att ifrågasätta förlegade nationalekonomiska modeller och resonemang om resursfördelning genom ständigt ökad materiell konsumtion. Den pågående finanskrisen är en *konsumtionskris*. Vi måste förändra synsättet på ekonomin och forma ett modernt hållbart samhälle i en global gemenskap som kan hantera gemensamma problem. Att bryta mansdominansen inom finanserna är ett steg i rätt riktning – män med makt kostar skjortan!

Traditionella könsroller hindrar samhällelig utveckling och stänger ute kvinnor från vitala områden. Den insikten är nödvändig kunskap om man verkligen vill förändra. För att förstå *att* det ser olika ut och *hur* olika det ser ut mellan kvinnor och män, måste man göra en analys av makt- och relationsmönster mellan kvinnor och män. Till exempel att:

* SE ATT mansdominansen inom EU:s institutioner får som följd att nödvändiga välfärdsreformer uteblir, som att möjliggöra för bägge föräldrarna att kombinera sitt föräldraskap med yrkesarbete. Resultatet blir att allt fler kvinnor, ibland som en feministisk handling, avstår från att föda barn. Det bidrar till att färre kommer att försörja en åldrande befolkning och leder till ekonomisk stagnation. Det är hög tid att lyssna på kvinnors krav!

* PROTESTERA mot att EU anser det mindre viktigt att kvinnor har ett arbete med en lön att leva på. Lissabonstrategin har en lägre ambition för kvinnors sysselsättning än för mäns.

gierna har en lägre ambition för kvinnors sysselsättning än för mäns.

* UPPMÄRKSAMMA ATT gruppen ensamstående kvinnor med barn i Sverige under årtionden tillåtits "halka efter" ekonomiskt. Att stärka ekonomin i den gruppen, till exempel genom höjda underhållsbidrag och/eller genom att införa ett grundavdrag i inkomstbeskattningen, skulle kosta småpengar men är uppenbarligen inte politiskt intressant.

* KRÄVA ATT varje kvinna, världen över, garanteras full bestämmanderätt över sin egen kropp. Varje år dör 600 000 kvinnor i samband med graviditet och förlossning. Kvinnors reproduktiva och sexuella hälsa och rättigheter är centrala globala frågor. Aborträtten måste erkännas som en mänsklig rättighet!

FEMINISMENS UPPGIFT är att synliggöra det maktmönster som går igen i alla relationer. I den nära, mest kärleksfulla relationen, uttryckt i sovrummets intimitet, vid köksbordets diskussioner om vem som ska göra vad och mest hemma, vem som tar ansvaret för barnen och vem som "hjälp till", vem som tar ut det mesta av föräldraledigheten och går ner på deltid. Ett relationsmönster som fortsätter ut på arbetsmarknaden och syns i både löne- och anställningsförhållanden, där arbetsgivare ser

”

Vi måste förändra synsättet på ekonomin och forma ett modernt hållbart samhälle i en global gemenskap som kan hantera gemensamma problem.

på kvinnor som riskprojekt eftersom vi är mindre på jobbet, så länge som många män inte tar fullt föräldraansvar. Alltså idén om kvinnor som gjorda för särskilda saker och dessutom mindre värda. Mönstret som är grunden för prostitution och som fortsätter ut på den internationella arenan i handeln med kvinnors kroppar, men där kvinnor nästan helt saknas vid de förhandlingsbord där män beslutar om accelererat våld, samtidigt som kvinnors kroppar blir de nya slagfälten, med systematiska skändningar och sexuella övergrepp vid varje samhälleligt sammanbrott och i varje militär konflikt.

Det patriarkala mönstret är tydligt. Lokalt och globalt. Det bygger på dominans som utövas genom kontroll. Kontroll kan upprätthållas på många sätt och ytterst med våld eller hot om våld. Säkerhetspolitiken varken involverar eller skyddar kvinnor, vare sig vid militära konflikter eller i vardagen. Det är dags att säkerhetspolitiken handlar om människors säkerhet – inte staters.

FEMINISM HAR inget med nationer och territorier att göra. Feminismen är en global opatriotisk demokrati rörelse. Det Feminis-

tiska initiativet, är inte i första hand "svenskt". Det började i Sverige, och sprider sig över världen, som ett svar på den nuvarande partipolitikens höger-vänster-blockerade oförmåga. Feministiskt initiativ talar inte i termer av vad som är bäst för Sverige. Vi talar om universella rättigheter och om att sätta stopp för alla former av diskriminering och är alltså Sverigedemokraternas direkta motpol. Ställda inför de etablerade partiernas oförmåga inom väsentliga välfärdsområden drar vi helt skilda slutsatser. Inskränkt nationalism med rasistiska förtecken står tväremot mot antidiskriminering med universella rättigheter som bas.

ATT UTMANA det patriarkala dominantänkandet, på alla områden och på alla nivåer, inklusive de parlamentariska, är helt nödvändigt om vi vill se en demokratiutveckling. I den starkt polariserade värld vi lever i är feminismen den förändringskraft som tar sin utgångspunkt i majoritetssamhällets villkor, kvinnors vardag och villkor i solidaritet med alla de grupper som befinner sig under samma maktstruktur. Det är hög tid för majoriteten att samla våra röster och ta oss in i våra parlament. När Miljöpartiet valdes in i riksdagen var det för att rädda sälarna som låg döda på klipporna. Feministiskt initiativ vill rädda alla de kvinnor som misshandlas, våldtas och mördas på löpande band runt om i världen. Det finns en feministisk lösning på den patriarkala pandemin och jag kommer att fortsätta vara en stark röst i detta arbete. ●

ÅSA JOHANSSON

BOR: Bergsjön, Göteborg

YRKE: Sjuksköterska, jobbar på Mölndals sjukhus med vård av äldre med ortopediska skador.

Systemskap och tillgänglighet

Sjuksköterskan Åsa Johansson ger en inblick i sin hektiska vardag där stress är grogrund för ett konfliktfyllt klimat. Hennes jobb innebär att alltid finnas till hands och det egna utrymmet är något hon måste använda alla tänkbara medel för att hitta.

text ÅSA JOHANSSON
foto ELSA LETH

Några minuter efter två på eftermiddagen trycker jag på den elektriska dörröppnaren – och dörrarna går upp till avd. 235 på Mölndals sjukhus. Som nästan alltid viker jag först av in i till personalrummet för att ställa in min matlåda i kylskåpet. Ofta sitter där några undersköterskor vid den tiden och tar sig en välförtjänt paus från arbetet ute på avdelningen, de flesta sår-omläggningarna och liknande planerade uppgifter ska då vara avklarade och lunchen har delats ut och plockats in. Idag är det bara Britt-Mari, en undersköterska som av fysiska skäl inte klarar av arbetet ute i vården längre och därför jobbar i köksavdelningen, som sitter i personalrummet. Hon har satt sig i en av sofforna och benen har fått åka upp på soffan de med, som omväxling mot allt gående och stående som arbetet i köket innebär. Resten av undersköterskorna är ute på avdelningen och håller ställningarna, idag är det sjuksköterskemöte vilket innebär att i princip alla sjuksköterskor som jobbar den här onsdagen sitter inne i matsalen för att få information kring och diskutera frågor som särskilt rör oss sköterskor. Jag säger hej till Britt-Mari, vi byter några ord, jag knör in min matlåda i det fulla kylskåpet och går ut på avdelningen och smyger in i matsalen, försenad som jag är.

MÖTET HÅLLER på i en och en halv timme och till största delen handlar det om vissa uppdateringar i det dokumentationspro-

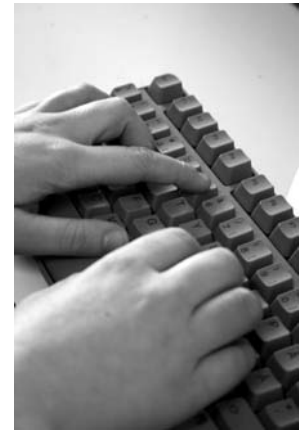
gram som vi använder oss av. Inte så mycket spännande att säga om det – men mot slutet av mötet glider vi in på en diskussion som säkert fler sjuksköterskor kan känna igen sig i – frågan om hur man som sköterska på en avdelning ska kunna

få tillgång till en plats där man inte hela tiden är tillgänglig för allt och alla, där man kan få arbetsro när man ska dokumentera, läsa på om olika saker och ringa samtal till anhöriga eller till andra personer i vårdkedjan. Bortsett från övrig vårdpersonal – undersköterskor, läkare,

sjukgymnaster, arbetsterapeuter med flera – som titt som tätt kommer till oss på sjuksköterskeexpeditionen i olika ärenden, dyker allt som oftast anhöriga och andra besökare upp i dörröppningen. Det är inte heller helt ovanligt att anhöriga eller andra utomstående går ganska långt in i rummet innan man har hunnit säga till, så att de även om det inte är meningen kan råka ta del av sekretessbelagd information. Vi funderar en stund kring detta, och förvånas över att det tydligen är så lätt att känna att det är okej att stega in på vår expedition – bortsett från sekretessaspekten är det ju också vår arbetsmiljö som det handlar om. Till skillnad från doktorernas rum står dörren till vår expedition i princip alltid öppen och vi är liksom alltid ”nåbara”. Visst, det är inte konstigt att anhöriga och besökare kommer och vänder sig till oss på expeditionen – det finns ju ingen mottagningslucka på avdelningen – men det är ändå jobbigt att vi har så liten tillgång till arbetsro och till att få arbeta ostört.

NÅGON FÖRESLÅR att vi kanske borde ha dörren stängd oftare, när vi känner att vi behöver lugn och ro för att kunna arbeta men då inflikar min kollega Elsa att ”då tror undersköterskorna att vi har hemliga möten inne på expeditionen!” Tydligen har sådana kommentarer fällts från undersköterskehåll någon gång när dörren varit stängd. Jag suckar inombords. Det är inte lätt det här med två yrkesgrupper som

har olika krav på sig och som i en pressad vardag både ska försöka samarbeta – och se till att ens egna arbetsuppgifter blir gjorda och att man får den arbetsro som man behöver. Jag tycker att det är tråkigt och sorgligt att se när den här pressade vardagen gör att vi kvinnor brister i tillit till varandra. Men kanske blir det lätt så i en miljö där många är pressade av stress och rädslan för att falla ur, att inte duga, att inte orka tillräckligt mycket eller tillräckligt snabbt. Jag tänker också att, på grund av brist på kommunikation och tillit, så lyckas vi inte alltid sätta oss in i den andra yrkesgruppens stressmoment och specifika krav på sig och förstår därför inte alltid varför de andra agerar som de gör.

OFTA KAN jag känna att jag skulle vilja göra mer för att förbättra vår arbetssituation, jobba fackligt och politiskt för att kunna påverka den här kvinnodominerade och slitiga arbetsmiljön, men av olika skäl räcker inte orken riktigt till. Istället har jag beslutat mig för att försöka utöva ett praktiskt systemskap så gott jag kan i mitt vardagliga arbete på avdelningen. Att jobba på att försöka tänka i strukturer istället för på ett personligt plan. Vilket bland annat innebär att arbeta med att inte ta åt mig personligt när någon kvinnlig kollega, sjuksköterska som undersköterska, spiller ur sig sitt dåliga humör på mig på ett eller annat sätt. Istället försöker jag sätta gränser utan att gå in i affekt och

utan att gå in i något slags ställningskrig. Som jag ser det skulle det bara göra att vi lätt blir till motståndare fast att vi egentligen inte är det – den här kravfyllda miljön är vår gemensamma situation, på väldigt många sätt sitter vi i samma båt fast att vi kanske inte alltid tänker på det. Jag försöker tänka att de allra flesta har med sig skador från sitt liv rörande hur man handskas med konflikter och kring huruvida man känner att man hör ihop med andra kvinnor eller inte. My mission, mitt bidrag till kvinnokampen på den här avdelningen känner jag är att jobba på att så långt jag kan, få framförallt oss kvinnor att känna att vi hör ihop, oavsett yrkeskategori. Inte alltid lätt – men jag tänker att det är viktigt med en tydlig målsättning för att lyckas ta sig närmare det som man vill uppnå!

DISKUSSIONEN OM den stängda dörren har nu börjat bli mer skämtsam och olika förslag på hur vi ska få folk att respektera "vårt space" på expeditionen börjar droppa in. Ska vi kanske sätta upp koner och avspärningstejp en bit in i rummet? Eller sätta upp ett sådant draperi i plast som brukar sitta i öppningen in till kylrum i matbutikerna? Jag förslår att det vore skönt om vi hade en liten lucka i dörren, såsom i gamla kloster, där vi kunde sticka ut näsan och barskt fråga "vem där?" när någon knackade på. Vi kommer egentligen inte fram till något beslut kring hur vi ska göra, tiden för mötet börjar rinna ut

och de sköterskor som ska jobba kvällen, däribland jag, börjar känna att vi måste börja ta tag i arbetet därute. Ett som är säkert är att frågan huruvida det är bra att ha dörren in till sjuksköterskeexpeditionen stängd eller inte kommer att fortsätta att vara föremål för diskussion.

MÖTET ÄR slut och jag går bort mot dryckesautomaten och beställer en kopp varm choklad, en av de få löneförmånerna som jag gladeligen ser till att utnyttja, och går ut och söker upp min kollega Kristina, som har jobbat dagen, för att få rapport. Jag hittar henne på den folkligt fullsatta sjuksköterskeexpeditionen och jag lyckas sno åt mig en kontorsstol och sätter mig ner. Telefonen ringer, en kollega kommer in och ondgör sig högljutt över något, bredvid oss sitter en annan sjuksköterska och ger rapport till ytterligare en kollega – och varken Kristina eller jag hör riktigt vad vi pratar om. "Äsch, det här går ju faktiskt inte!", konstaterar Kristina och jag håller med. Istället flyr vi in till det lugna och folktomma läkemedelsrummet – dit bara vi sjuksköterskor har nycklar – och stänger dörren, trots att det i regel inte ses som lämpligt eftersom narkotikaförrådet finns därinne och att det händer att även sjuksköterskor är pillermissbrukare. Men what the heck, det är ju inga piller som vi är ute efter. Bara lite hederlig tystnad och arbetsro. ●

Kvinnors och mäns löner

– idag och för 60 år sedan

Elly Engstedt har läst ett nummer av Vi Mänkor från 1949 som handlar om kvinnolöner. Kan de resonemang och argument som användes då i debatten vara aktuella idag, 60 år senare? Avgör själv.

text ELLY ENGSTEDT

ANDREA ANDREEN (1888 - 1973) var ordförande för Svenska kvinnors Vänsterförbund under åren 1946 - 1964 och aktiv i kampen mot svenska atomvapen. Hon var läkare till yrket och tillhörde kretsen kring Fogelstadgruppen. Hon var en skicklig fäkterska och var en av pionjärerna för att införa kvinnlig idrott i Sverige.

Foro: Kvinnohistoriska samlingarna, Göteborgs universitet.

Vi Mänkor har funnits i över 60 år. Den startade 1947 och hette då Vi kvinnor i ett Demokratiskt världsförbund. Tidskriften har hela tiden utgivits av Svenska Kvinnors Vänsterförbund, som har kämpat för att synliggöra kvinnors rättigheter i samhället.

Inför den internationella kvinnodagen 8 mars finns det en särskild anledning att granska hur långt vi i Sverige kommit i denna fråga.

ARTIKELN I DEN 60 år gamla tidningen har skrivits av Andrea Andreen. Hon var ordförande i Svenska Kvinnors Vänsterförbund under åren 1946 - 1964. Artikeln heter "Samma lön för samma arbete". Låter det bekant?

Så här inledde Andreen: *Att samma lön bör betalas för samma arbete vare sig arbetet utförs av en vit eller av en färgad, av en man eller en kvinna är ju egentligen så självklart att saken inte alls borde diskuteras i länder där det finns likhet inför lagen för alla medborgare.* Men hur rättvisa är kvinnolönerna i Sverige frågade hon och fortsatte: *Vi har samma lön i samma tjänsteställning i offentlig tjänst, vilket inte hindrar att man i rätt många fall genom att ge mäns och kvinnors tjänster olika namn kunnat ordna det så att samma arbete betalas lägre när det utförs av en kvinna än när en man utför det.* Andreen pekade med denna mening på lagen om lika lön för samma tjänst för offentligt anställda som infördes 1947. Denna lag kringgicks genom att kvinnors tjänstebeteckning till namnet skilde sig från männens. På så sätt kunde man betala kvinnorna sämre.

Av artikeln framgår att kvinnor tjänade

ungefär två tredjedelar av vad män gjorde i det privata näringslivet. För kvalificerat kontorsarbete var kvinnolönen bara 59 procent av den manliga lönen.

Hur ser det ut i dag? I dag är skillnaden mellan kvinnor och män för samma arbete i kontorsbranschen "bara" 10 procent. Kvinnor tjänar i snitt 20 900 kronor och män tjänar 23 100.

VAD VAR ARGUMENTEN för att kvinnor skulle ha lägre lön än män 1949? Dessa argument var ingenting man stack under stol med på den tiden. Tvärtom! Det ansågs fullt politiskt korrekt att försvara låga kvinnolöner och hänvisa till olika anledningar i kvinnors kroppar eller psyken. Eller till mäns och kvinnors olika försörjningsbördor.

För 60 år sedan fanns nämligen inget glastak, dvs. det osynliga tak som finns i dag för kvinnor i arbetslivet. Ett glastak som hindrar kvinnor att sträcka sig uppåt. För 60 år sedan var taket istället fullt synligt, närmast stora takbjälkar. Robusta och kraftiga – skapade av män för män.

Det var synligt och väl begripligt för många i samhället. Kvinnan fick rätta in sig i leden, ducka med huvudet och vara glad att hon överhuvudtaget fick arbete. Om än till sämre lön. Lägre lön än män tillhörde en av realiteterna och argument användes öppet för att rättfärdiga dessa låga löner. Kvinnor skulle inte få växa mer än vad taket medgav.

ANDREEN BERÖRDE kortfattat de argument som försvarar kvinnors lägre löner. Argumenten var att kvinnor arbetar sämre än män och kvinnor är sjukare än män. Dessutom får kvinnor barn. Om kvinnor

När det gäller att försvara den lägre kvinnolönen har man ständigt försökt leda i bevis att en kvinna, som sköter samma tjänst eller syr samma kappa som en man likväl inte gör samma arbete.

”

LÖNESKILLNADER IDAG:

Företagsekonom man: 39 000, kvinna: 31 000

Målare man: 22 900, kvinna: 20 700

Kontorspersonal man: 23 100, kvinna: 20 900

Källa: På tal om kvinnor och män. Lathund om jämställdhet, 2008, utgiven av Statistiska centralbyrån.

får samma lön som män så kommer en massa kvinnor att förlora sina jobb för det är klart att arbetsgivaren hellre tar en man, om inte kvinnan är billigare.

Andreen sammanfattade på följande sätt: *När det gäller att försvara den lägre kvinnolönen har man ständigt försökt leda i bevis att en kvinna, som sköter samma tjänst eller syr samma kappa som en man likväl inte gör samma arbete. Den kvinnliga arbetskraften blir dyrare säger man. Under 1920-talets kamp mot lika lön för kvinnor i statstjänst försökte man sig på direkta jämförelser av mäns och kvinnors arbetsprestationer – man räknade antal plomber för kvinnliga och manliga tandläkare. Men det visade sig vara en oframkomlig väg. Sedan dess har man specialiserat sig på en jämförelse mellan mäns och kvinnors frånvaroprocent i arbetet.*

KVINNORNA HADE då, precis som i dag, större frånvaro från sina arbeten än männen. Denna högre arbetsfrånvaro för kvinnor togs då som ett försvar för kvinnors lägre lön. Till och med menade man att den skulle påverka ackordslönen. Kvinnorna borde ha lägre ackordslön eftersom maskinerna inte blev lika mycket utnyttjade när kvinnor arbetade vid dem som när män gjorde det. Då ingrep dock LO och menade att ”det är absolut stötande med ackordsprislistor där det stipuleras ett pris för manliga arbetare och ett lägre för kvinnliga, trots att det är fråga om samma arbete”.

Andreen resonerade omkring orsaker till kvinnors större frånvaro från sina arbeten. Hon pekade på kvinnornas ansvar för hem och barn och deras sämre lön, som gjorde

det självklart att de skulle vara hemma när barnen var sjuka. Hon tog också upp behov av samhällets stöd till den yrkesarbetande kvinnan och hur det skulle underlätta hennes situation ...*när vi får tillräckligt med kollektivanordningar för yrkesarbetande mödrar: daghem för barnen nära hemmet eller arbetet, möjlighet att få även sjuka barn tillsedda, möjlighet att lämna bort tvätt och lagning och köpa god lagad mat, när så behövs.* I dag när detta till stor del finns har det visat sig vara otillräckligt som stöd för många familjer ändå. Därför ropar somliga grupper på hushållsnära tjänster medan andra grupper, dit SKV hör, ropar på 6 timmars arbetsdag med full betalning.

ANDREEN LYFTE upp pappornas ansvar på ett sätt som måste ha tätt sig mycket främmande för både kvinnor och män för 60 år sedan. Hon skrev: *När kvinnorna får full lön har familjen bättre råd att använda dessa möjligheter och om både man och hustru förtjänar lika mycket så behöver det inte alltid bli hon, som stannar hemma.* Vilken utmanande tanke måste inte det ha varit 1949 att även en pappa borde ta sitt ansvar och vara hemma från arbetet med sjukt barn. Det stred mot hela dåtidens genuskontrakt, den självklara men outtalade överenskommelsen om vad som var kvinnligt och manligt på den tiden. Att en man skulle ta ledigt för att ta hand om sjuka barn ingick helt enkelt inte i dåtidens mansroll. Idag har vi kommit en bra bit längre.

KVINNOR HAR även idag mer frånvaro från sina arbeten än män. Kvinnor med barn under 7 år är borta från sina jobb

dubbelt så mycket som män som har barn i samma ålder. Vad består frånvaron av? Låt oss titta närmare på detta: Vård av barn är ett skäl till frånvaro: Där är kvinnliga småbarnsföräldrar borta 19 procent och manliga småbarnsföräldrar borta 3 procent. Frånvaro på grund av sjukdom: Kvinnorna är borta 3 procent och männen är borta 1 procent.

I dag kan inte kvinnors frånvaro formellt användas som argument för sämre löneförmåner. Men hur många gånger läser vi inte i tidningen och hör att kvinnor inte anställs när de är gravida eller planerar för en graviditet?

Andreen skrev om detta: *Till sist invänder man att den kvinnliga arbetskraften ändå alltid blir handikappad genom graviditet och amning. ...I den mån denna samhällsnödvändiga verksamhet fördyrar den kvinnliga arbetskraften så bör – tycks det – vi alla dela kostnaden, inte bara alla kvinnor.*

ANDREENS ARTIKEL är en ursinnig pamphlett för rättvisa löner. Hon förvånar sig storligen att staten kan lagstifta om arbetstid och semester men *den absoluta självklara rätt som säger att om två medborgare utför samma arbete så ska de ha samma lön, det vill man inte lagfästa.*

Andreen sätter sin tro till FN och kvinnokonventionen som säger att kvinnor bör ha samma lön som män. Hon avslutar artikeln i positiv anda och tror att rättvisa vad gäller mäns och kvinnors löner med all säkerhet kommer att uppnås. ●

jag är

syster feminist faster villkorslös

ideellt arbetande melankolisk vårdbiträde student dotter stadsbo
 norrlänning kollektivboende anarkist risig målmedveten vilsen kreativ
 galen politiskt korrekt moster tremänning piercad simmare antirasist kusin
 demonstrant vän aktivist **cyklist** grubblande sprallig

på riktigt originell
 patient fin panikslagen
 tänkare allvetandes
 positiv miljömedveten
 tränad glömsk glad
 slacker ful påhittig
 t å g r e s e n ä r
 medveten likgiltig fången
 frisk välvillig lömsk tokig
 utmanare breakare terapeut

på
vägrare
fotgängare
spårvagnsåkare
Protesterande
djurrättare
kunnig
presterande arbetande intresserad
mumlande

på väg

eld och lågor

drömsk lurig plankare
sångare opriviligerad
filmare brevväxlare
f o t o g r a f
dansare massör

v e g a n

västerlänning svenne
rolig dötråkig nykterist
illustratör pysslare
fixare pålitlig läslus
o r g a n i s e r a d
s n o w b o a r d å k a r e
morgontrött sopsorterare
tekniker städare kort
menstruerande
mörkhårig kämpande
arbetare lycklig före detta

placerad i fack

energisk liftare sömnig
datanörd bokläsare
o t a t u e r a d
g l a s ö g o n b ä r a r e
astmatiker mångsysslare
p e r m a n e n t a d
släkting skridskoråkande
b i l d m ä n n i s k a
promenerare psykolog
analyserande militant

vulgär storsint smart
r e d i g e r a r e
k o r r e k t u r l ä s a r e
jonglerare flata skribent
karismatisk solidarisk
aktiv selektiv kraftfull

missanpassad grym

kaxig omtumlande
kulturell välustrustad

rasande lågmäld långsam
pratglad nyttig begränsad
charmör kritisk hård
d i p l o m a t i s k
trångsynt irriterad tyst

sällsam sådär mogen

cool **hårig** levande långsint social sambo
otålig sympatisk godhjärtad klumpig kramgo
kittlig missnöjd överlycklig flexibel

omtyckt hängiven störd bojkottare fräsch

musikintresserad prenumerant svettig

muskulös graciös fantasilös

på gränsen pretentiös radikal envis för mig själv akrobat politisk
berättare trallandehemlighetsfull kvinna temperamentfylld utbildad en i
mängden färvirrad klok produktiv initiativtagande snabb beroende unik
och jag tar utrymmet jag vill ha

Allt är möjligt för en armbryterska

Heidi Andersson är armbryterskan som blivit världsmästare sex gånger. Hon har anordnat flera armbrytärtävlingar och blivit vida känd genom dokumentärfilmen om henne som hade premiär för drygt fyra år sedan. Den 8 mars anordnar hon världens största armbrytärtävling för kvinnor.

text **ELSA LETH**

foto **KJARTAN BRUGGER BJÄNESOY**

– Armbryterskan från Ensamheten. Det är en väldigt bra beskrivning av mig. Är det inte armbrytning så är det Ensamheten. Ibland får jag frågan om vad jag gör på fritiden. Men vad är det? Elitidrott kräver så otroligt mycket tid.

Heidi ägnar vanligtvis alla dygnets timmar åt armbrytningsrelaterade aktiviteter. Och när hon inte gör det är hon i den lilla byn Ensamheten och hjälper sin familj med olika projekt.

– Jag är en drömmare, men ännu mera en förverkligare. En handlingskraftig person. Det var någon som sa en gång att problemet med många bra idéer är att de ger så mycket arbete, säger hon och skrattar.

MEN MÅNGA bra idéer har aldrig varit något problem för Heidi, eftersom hon trivs med mycket arbete. När hon var 19 år startade hon ett eget företag och blev Sveriges första, och hittills enda, armbrytarkonsult.

– Jag jobbar med mitt personliga varumärke, Armbryterskan från Ensamheten. På sitt hemmakontor i lappländska Storuman planerar Heidi för kommande uppdrag. Ofta handlar det om armbrytning på olika mässor och att hålla presentationer och instruktioner på skolor och företag. Jag jobbar ibland tillsammans med någon av mina bröder och ofta med min pappa.

– Jag och pappa är ett superteam, så det brukar förhöja evenemangen när han är med.

Heidi är sexfaldig världsmästare i armbrytning. Första gången hon knep bucklan var i Tokyo 1999. Och nu senast i Canada i fjol.

När jag frågar hur det känns att vara världens starkaste kvinna skrattar hon och rättar mig.

– I armbrytning måste man tillägga.

Samtidigt medger hon att armbrytning faktiskt är ett traditionellt sätt att mäta styrka på.

– Först och främst tycker jag att det är coolt. Sedan är det otroligt många som har sett dokumentären Armbryterskan från Ensamheten. Den är nu Sveriges mest sålda dokumentärfilm, och det roliga är att det är ännu fler i Norge som har sett den. Filmen hade premiär i slutet av 2004 och är fortfarande aktuell. Just nu är den nere i Malaysia på en filmfestival.

NUMERA VET de flesta vem Heidi är och hon tycker inte att folks bemötande går att jämföra med hur hon blev bemött när hon som elvaåring började bryta arm för 17 år sedan.

– Det är betydligt roligare idag. Det finns en helt annan förståelse. Ju mer folk vet, desto intressantare blir det och man kan komma förbi de vanliga standardfrågorna. Vi har fått otroligt mycket uppmärksamhet och bra massmedialt utrymme, men fortfarande visas inte armbrytning ofta på SVT. Och i informationssamhället måste man synas hela tiden. Något som hände

för två dagar sedan är alldeles för gammalt.

JUST NU har Heidi fullt upp med att arrangera World Challenge, den stora världskuppen i armbrytning som ska gå av stapeln i Lisebergshallen, Göteborg, den 8 mars. Det är hennes eget projekt och nu är hon i sluttampen av den stora sponsorjakten. Hon ursäktar sig för att telefonen ringer stup i kvarten.

– Det blir bättre sedan om ett par år när man kan ha anställda och inte behöver rädda med allt själv.

WORLD CHALLENGE är världens största armbrytärtävling för kvinnor. Drygt 50 tävlande från 15 nationer kommer att delta och utmärkande för tävlingen är att en enda slutgiltig vinnare kommer att koras. När vinnare tagits ut från de olika vikt-klasserna kommer dessa att möta varandra över vikt-klassgränserna. Men tävlingen är upplagd så att det inte nödvändigtvis blir den största som vinner. Eftersom många armbrytningar kommer att ske i tät följd har den som är mest vältränad störst chans.

– Stor kropp och stora muskler betyder mycket mjölksyra, förklarar Heidi. Hon tror att vinnaren kommer att bli en 70-kilostjej från Ryssland.

– Det kommer att bli den mest kompletta armbryterskan som tar hem segern, säger Heidi.

HEIDI ANDERSSON

BOR i en lägenhet i Storuman, en mil från föräldrahemmet i byn Ensamheten

JOBBAR som professionell arm-bryterska och armbrytarkonsult genom företaget PTEH AB (Pengar Till Eko-Hus AB) som hon driver tillsammans med sin man Björn Ferry.

AKTUELL som arrangör för och tävlande i World Challenge – världens största armbrytartävling för kvinnor – i Lisebergshallen, Göteborg, den 8 mars.

Själv är hon både arrangör och tävlande. Hennes man, skidskytten Björn Ferry, jämförde det nyligen skämtsamt med situationen att Foppa skulle anordna NHL.

– Just nu är jag för lätt, jag håller på att tyna bort av stressen. Jag kommer självklart att ge järnet, men det är ju inte de bästa förutsättningarna.

För att Heidi ska hinna fokusera på träningen kommer hennes äldste lillerbror att ta över som projektledare dagarna innan tävlingen. Hela byn Ensamheten kommer att finnas på plats och hjälpa till.

ATT VARA kvinna och extremt stark kan ibland vara utmanande för män.

– Ibland ser jag på deras kroppsspråk att det är provocerande. Arm-brytning är otroligt prestigeladdat. En del män går in med all kraft även om jag bara ska visa dem grunderna.

Själv har Heidi helt kommit över den tju-ning i att vinna mot stora kändisar som hon kände i 18-årsåldern.

– Jag har inget behov av att utmana män. Det jag är intresserad av är att tävla mot kvinnor på elitnivå.

I Sverige tävlar Heidi ibland i herrklas-ser. Det gör hon för att få bra tävlingar och för att få tävla mer. Herrklasserna blir lite annorlunda eftersom männen ofta är större och har större händer, samtidigt är det bara killar som hon tränar tillsammans med i sin hemmaklubb Storuman Arm-sport.

– Men bland juniorerna, de under 18, i Sverige är det 48 procent tjejer idag, berättar hon stolt.

FÖR HEIDI har arm-brytningen inte bara gett fysiskt självförtroende utan även stärkt hennes självkänsla.

– Så tror jag att det är vad det än handlar om i livet, att när man får känna att man behärskar något och är trygg i det så vågar man också göra andra saker.

Som till exempel att hålla presentationer på engelska framför flera hundra personer på en mäs-sa i Holland, som Heidi gjorde förra veckan, trots att engelskalektionerna i skolan var något hon mer en gärna gick till tandläkaren för att missa.

– Det är mycket som jag inte skulle ha gjort i livet om jag inte varit så trygg i arm-brytningen.

En av de stora tju-sningarna med sporten är när jag är ute i skolor och instruerar och en del av dem som inte är bollfantaster eller lagspelare kan upptäcka att de kan det här.

Arm-brytning är också en av få sporter där funktionshindre och icke funktionshin-drade kan mötas. Heidi berättar att ordet ”arm-bryterska” har blivit ett genusbefriat begrepp på en del skolor.

– En gång när jag och pappa var ute och gjorde en presentation frågade en kille om mina brorsor också var arm-bryterskor. En annan gång kom en kille fram till mig och frågade: ”Du Heidi, tror du att jag också

kan bli en arm-bryterska?” Jag kopplade inte med en gång. Pappa var snabbast, han fann sig i det direkt.

När Heidi är ute på skolor är det oftast kil-larna som är först framme vid arm-brytar-bordet. Därför ser hon en fördel i att dela upp tjejer och killar i olika grupper.

– Men när tjejerna väl kommer igång så kommer de många gånger igång ordentligt.

Heidi har alltid blivit uppmuntrad till att ta i och hemma i Ensamheten har hon aldrig upplevt sig bli annorlunda behand-lad än sina bröder.

– Jag är ju skogsarbetare i grunden och har alltid fått höra att ”wow, vad mycket ved du kan bära” och sådant.

HEIDIS PASSION finns i arm-brytningen, men också i frågor kring miljö och jäm-ställdhet. Hon definierar sig som feminist och humanist.

– Feminism ska vara en självklarhet för en humanist, men det är så stora skill-nader på hur orden tolkas så att begrep-pet feminist ändå fyller en funktion. Vi är så inrutade i genusmönster. Min dröm är att göra ett projekt som innefattar de tre hörnstenarna – arm-brytning, ekologi och jämställdhet. ●

Känsla för politik

Solen går upp till en ny dag av slit och hårt arbete. Du känner att så länge orättvisorna haglar runt jorden, så är det bara att fortsätta att kämpa. Blod svett och tårar är vad som krävs för att uppnå resultat, tycker du. Samtidigt ler din granne och tänker att vi lever i den vackraste av världar.

text **ANGÉLICA KARLSSON**
illustration **MALIN SKOGBERG**

Kanske anser du som jag att jordens resurser borde vara jämnare fördelade, att alla människor borde ha samma värde och behandlas med respekt. Eventuellt har vi olika mål och skilda åsikter om hur vi ska uppnå dem. Ofta fastnar vi där, i att vi inte vill exakt samma sak. Min erfarenhet är att många lägger energi på att kämpa mot dem som avviker från deras uppfattning om vad "kampen" går ut på. Och redan här ser vi ett mönster som jag tycker mig se i politiken. Att mycket av kampen går ut på att kämpa emot. Det kämpas mot rasism, det slåss mot heterosexism, manschauvinism, köttindustrin, trånga kroppsideal, krig och överklass. Det är en ständig kamp emot förtryck i alla dess former. Tänk om vi skulle vända på det och jobba för saker i stället. Kanske skulle det göra en skillnad. Kan hända att själva aktionerna blir de samma, men jag tror att känslan i dem blir helt annorlunda.

OM JAG till exempel fokuserar på tanken att jag ska arbeta emot stadens bordeller byggs ett helt scenario upp. Jag får idéer om blockader. Känslor som rädsla och ilska bubblar i mig. Jag ser mig själv stå utanför dörren in till någon bordell, tyst, bestämd och koncentrerad.

– Ingen man ska få utnyttja någon kvinna här inne idag, tänker jag.

Omkring mig står många lika som jag. Efter en stund dyker en skäggig, blek, medelålders man upp. Vid hans sida går en lång, smal brunett. Han har kostym, hon en åtsittande minimal klänning. Han tittar på oss och hånler. Vid mötet av hans blick väcks starkt obehag i min kropp. Sedan stiger ilskan. Hennes blick vågar jag inte ens möta, men ser i ögonvrån att hon ser på oss med himlande ögon och suckar.

– Du behöver inte gå in, stanna här ute med oss!, skriker någon en bit bort.

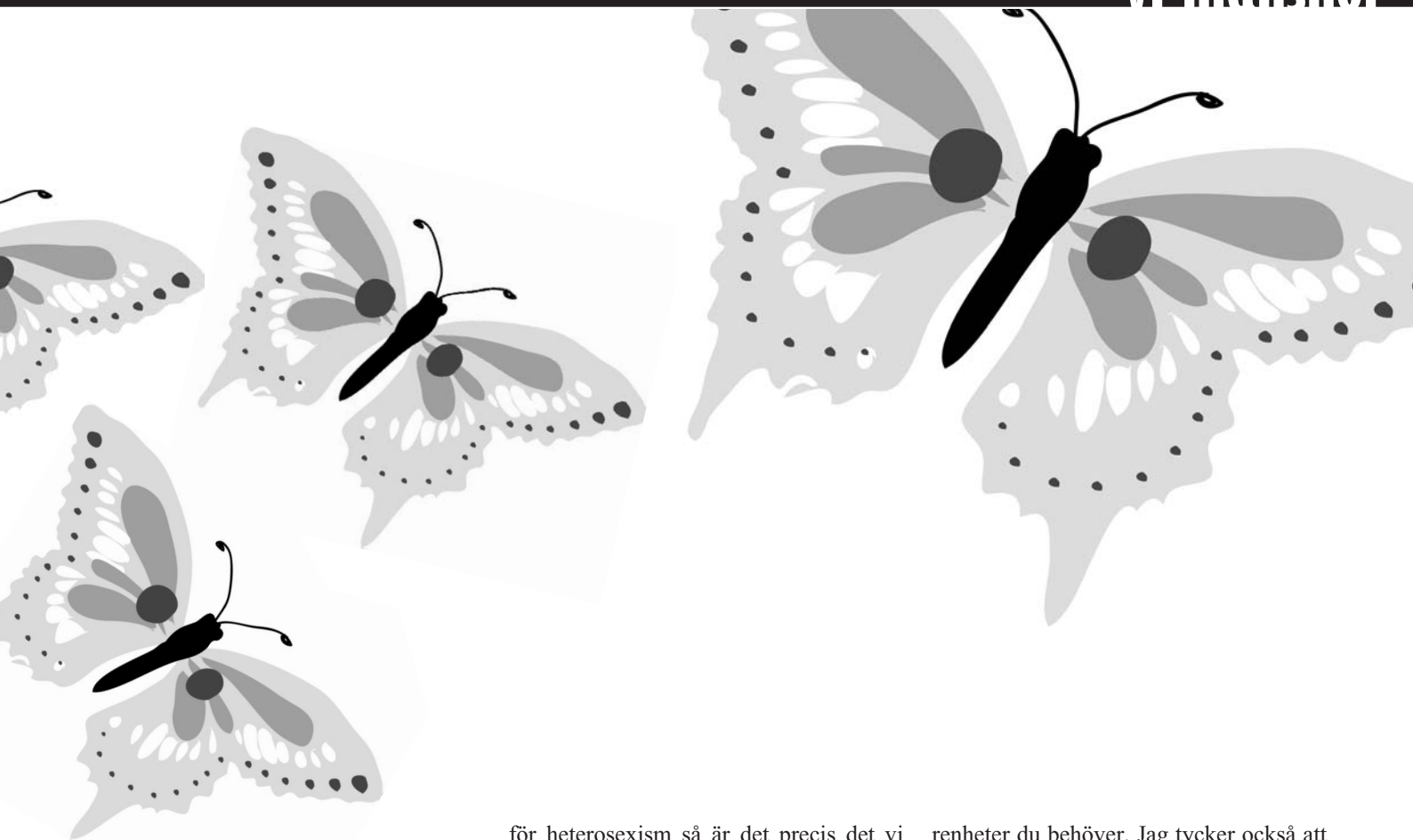
– Låt inte din kropp bli utnyttjad idag!, fyller någon annan i.

Vid det här laget vill jag bara sjunka genom marken. Jag går hemåt med tunga steg och undrar vem den här kvällen har gynnat. Bilden jag ser i mitt huvud är ansiktet av den där mannen och jag vet med säkerhet att han hade i alla fall haft en kvinna mindre att utöva sin makt emot om jag inte hade varit där.

JAG BESTÄMMER mig för att skifta fokus till att jag ska jag jobba för kvinnor med prostitutionserfarenheter i stället. Genast dyker analyserande och nyfikna känslor

upp. Tankarna kommer en efter en. Jag vill jobba för att ingen ska bli sexuellt utnyttjad. Nästa tanke är att jag vill att varje kvinna ska ha självbestämmande över sin kropp. Jag vill ha makten över min egen kropp. En insikt kommer till mig om att jag faktiskt redan bestämmer över min kropp. Styrka och glädje uppstår. Ett starkt intresse av att lyssna på vad jag vill, vad som är rätt för mig och samtidigt en genuin vilja av att lyssna på vad andra vill och vad som är rätt för dem dyker upp. Jag ser framför mig hur nätverk bildas. Diskussioner om vad jag och de jag möter vill skapa i sina liv för att känna trygghet, står på agendan. Några startar en stödgrupp för att lämna sina erfarenheter av sexuellt utnyttjande bakom sig. Andra driver en kampanj för att det ska finnas fri tillgång till kondomer på bordellerna där de jobbar. En tredje grupp börjar lobbyverksamhet för att få börja betala skatt och få ett yrkesgodkännande av staten. Ytterligare några bildar en nattpatrull för att öka tryggheten på gatorna. I allt detta känner jag glädje och styrka över mig själv och mina medsystrar.

DET FINNS idéer om att våra tankar påverkar oss och rent fysiskt skulle dra till sig

det vi fokuserar på oberoende om vi hyser negativa eller positiva känslor inför det. Våra tankar är energi och när vi tänker sker energiöverföringar mellan hjärnans nervceller. Detta leder till olika kemiska reaktioner som ger upphov till våra känslor. Genom det får vi feedback av våra känslor på vad vi tänker. Negativa känslor sägs uppstå när vi går emot det vi vill. När det känns härligt och skönt vandrar vi mot våra drömmar. Om det stämmer så ger våra kroppar information om vart vi är på väg i vår politiska strävan. Tänk att det är ditt inbyggda gps-system. Du knappar in var du är och vart du vill åka. Vägen ritas upp för dig och medan du åker pratar gps-rösten med dig och meddelar var du ska svänga. Ibland svänger du in på någon avtagsväg för att få en ny vy och nya upplevelser. Det som är så fint är att din Gps vet fortfarande var du är och kan guida dig lika bra därifrån. Du behöver inte leta dig tillbaka till din ursprungliga väg för att nå ditt mål.

RESONEMANGET SKULLE innebära att om vi fokuserar på att vi inte vill bli utsatta

för heterosexism så är det precis det vi kommer att uppleva. Eller genom att lägga energi på att avskaffa krig så skapar vi mer krig. Jag tror på att våra tankar skapar vår verklighet. Till exempel har väldigt många extremt sexistiska män korsat min väg och det kan jag lova er att jag har kämpat emot av hela min kraft och styrka. Idén har fått mig att inse vilken enorm möjlighet jag har att skapa mitt eget liv. Inte en enda dag till tänker jag vara ett offer för omständigheterna. Jag skapar mitt liv, väljer vad jag vill se och bestämmer hur jag reagerar på saker.

FÖR MIG känns det numera logiskt att vi inte kommer någonstans så länge vi försöker att paddla mot strömmen. Jag har haft min kajak pekandes uppströms många gånger och paddlat som en tok. Motiverad av tanken och känslan att jag vill deklarerar vad som inte är okej. Min erfarenhet är att efter att jag slutat paddla så frenetiskt och låtit min båt föras av strömmen så har jag uppnått fler resultat av det jag strävar efter.

MIN FULLSTÄNDIGA övertygelse är att du skapar din bästa utveckling med vad som är bäst för dig. Att du skaffar dig de erfä-

renheter du behöver. Jag tycker också att det är viktigt att se på vad som händer oss som just erfarenheter att ta med oss, lära och utvecklas av. Låt mig göra en liknelse med en fjäril. Den föds och lever sitt liv som en larv på marken. Den får uppleva hur det är att se och känna världen med sin larvkropp. En dag bygger den sin kokong, kryper in och förvandlas. Ut kommer en fjäril med vackra vingar. Den flyger, betraktar världen från ovan och får nya perspektiv. Aldrig kan den gå tillbaka till att vara en larv på marken igen, men erfarenheten därav kommer alltid finnas i dess väsen.

LÅT OSS säga att det gör det samma huruvida vi handlar för eller emot, men alltsedan jag har börjat arbeta för, har min politiska färd blivit rikare och roligare på vägen mot en verklighet där alla kan fälla ut sina färgsprakande, vackra och mångfasetterade vingar. Och om inte annat så är det fantastiskt att ha det bra i det som är. ●

WORLD SOCIAL FORUM

Belém - Pará - Brasilien

Stormöte för alternativa lösningar

World Social Forum, Fórum Social Mundial. Belém – Pará – Brasilien. Många tusentals deltagare släpper ut mängder av koldioxid för att ta sig till ett möte med fokus på åverkningarna på världens lungor: Amazonas regnskogar. Sex dagar av 130 000 människor som äter med engångsbestick, konsumerar el och kastar vattenflaskor omkring sig. Är det värt det?

text & foto ELSA LETH

– Det är värt mötet, säger tysken som jag träffade redan på planet hit. Vi får inspiration och kunskap som vi tar med oss hem till våra länder och organisationer. Vi knyter kontakter och skapar nätverk. Det är svårt, för att inte säga omöjligt, att ställa betydelsen av personliga möten mot antal ton koldioxid. För visst går den mesta av informationen att hitta på nätet. Även diskussionerna skulle, ibland kanske till och med med fördel, kunna föras i ett interaktivt nätforum. Men att se och uppleva, känna att saker rör på sig, komma ut ur ett seminarium och rakt i famnen på ett annat, höra trummor på avstånd samtidigt som man kör en presentationsrunda och ser varandra i ögonen i ett vilt mixande av olika språk och en stor portion vilja att förstå varandra.

DET ÄR MANGOTID och regnperiod i Pará, delstaten där staden Belém ligger med sina en och en halv miljoner invånare invid Paráfloden vars grågula vatten kommer från Amazonasfloden och flyter ut i Atlanten. På andra sidan floden ligger Marajó, världens största sötvattensö. Vid stranden har forumdeltagare slagit sig ner för att njuta av vyn. Ute på floden ligger brandförsvarets stora båt för ankar. Den ligger där hela veckan och blir snart en naturlig del av landskapet. I skuggan under ett träd står tre brandmän i gråa uniformer. De

småpratar och sparkar grus. Tillsammans med polisen, som har sina positioner mer i områdets utkanter, utgör de en stor vak-tinsats, som mer än något annat verkar gå ut på att skydda deltagarna från Belém-borna.

UTMED STRANDEN på väg till ett seminarium promenerar Júlia Santos Conceição tillsammans med sin syster och sin dotter. Hon har rest på floden Tapajós i tre dagar och tre nätter för att ta sig till Belém från sin hemstad Santarém i Amazonas. Hon räknar upp ett antal flodstäder som hon passerat på vägen.

– Jag kom hit för att jag var nyfiken på forumet och på vad som diskuteras här. Júlias dotter som är lärarstudent i Belém. Tillsammans har de tre varit på många seminarier kring temat utbildning som bland annat tagit upp frågor kring kommersiell utbildning. Förutom detta är slavproblematiken i Pará något som ligger Júlia varmt om hjärtat. I regionen är det vanligt att fattiga jordbruksarbetare blir helt livegna hos de storbönder de tar anställning hos.

– Detta är ett väldigt bra sammanhang för att diskutera olika sociala problem. Jag tycker det är underbart här. Förutom att det har varit svårt med informationen och att många programpunkter blivit inställda eller flyttade så jag har fått massor av

viktig information som jag ska ta med mig hem.

FÖR DEM SOM har forumpass, det vill säga har betalat de 30 reais (drygt 100 kronor) som det kostar att ta sig innanför staketet, finns det ett dignande utbud av ca 2000 seminarier och 150 kulturupplevelser att ta del av. Kulturutbudet består till största delen av Brasiliansk musik med tillhörande traditionella danser. Seminarierna handlar om alltifrån forumteater till finanskris, kvinnoorganisering, jordlöshet och ekosocialism. Årets tema, skövlingen av Amazonas regnskogar, presenteras och diskuteras i en mängd olika former.

– Brasiliens problem är inte energikonsumtion, det är skogsskövling, säger den indiske professorn Vinod Raina från People's Science Movement i en debatt där bland annat Brasiliens miljöminister Carlos Minc deltar. Vi har inte tid att vänta. Regeringen måste låta specialister besluta i dessa frågor, inte ministrar som fått uppdraget på grund av att de tillhör ett visst parti.

90 procent av regnskogsskövlingen i staten Pará sker illegalt, och skogsarealens minskar så hastigt att det kan liknas ismältningen vid jordens poler.

– Vi planterar träd och vi har satt upp viktiga mål och strategier att jobba efter, säger Carlos Minc. Vi måste tänka 25 år framåt.

OM MAN TAR bussen till universitetsområdet åker man en lång bit genom ett av stadens slumområden. Utmed de låga husen med karaktäristiska skyddande gallergrindar rinner kloakvattnet i en öppen kanal som endast delvis är överbyggd med trätiljor. Där leker barnen och cyklar trehjulning. Bussen gasar på så att det dånar. Den kör tätt förbi tonåringarna som skjutsar varandra på cyklar vid väggkanten. De magra gatuhundarna springer vant kors och tvärs över gatan i hopp om att få sig en smula ur någons sopor. Utanför forumområdets grindar finns mängder av försäljare som försöker kränga skor, smycken, mat och vatten till de förbipasserande deltagarna.

I SKUGGAN UNDER några träd inne på området står Bunmi Ekundayo och säljer tröjor med texten "Another world is possible". Hon är advokat och har kommit hit från Lagos i Nigeria tillsammans med 30 andra personer från en katolsk organisation vars ledord är rättvisa, utveckling och fred.

– Jag kämpar för att göra Afrika till ett bättre ställe. Jag vill hitta sätt för Afrika att utvecklats på ett sätt som gagnar folket. Under forumet har hon fått större kunskaper i hur man kan ge fattiga tillgång till sina rättigheter, exempelvis utbildning.

– Våra ledare har pengarna, men de han-

terar dem inte på ett bra sätt. De bryr sig bara om vinster utan att se till att människors grundläggande behov tillfredställs.

Bunmi är övertygad om att den ekonomiska och sociala situationen kan gå framåt med hjälp av information och utbildning som höjer det allmänna samhällsmedvetandet.

Organisationen har länge varit engagerade i de World Social Forums som har arrangerats. Nu senast i Kenya 2007.

– Vi har haft problem när det gäller översättningen. Det är många brasilianare här, och väldigt få andra. Jag tycker att det kan vara problem att forumet mest handlar om Brasilien.

FRAMFÖR EN AV de stora scenerna står Diego Santos, journalistik- och juridikstuderande i Belém, och ser på en dansuppvisning. En ung tjej kommer förbi och delar ut flygblad om ett seminarium kring mediekritik som ska hållas vad lunchtid nästa dag. Diego översätter den portugisiska texten för mig och vi börjar diskutera de lokala mediernas rapportering från forumet.

– Vi har två stora tidningar här, O Liberal och Diário do Pará, säger Diego. Den första är emot regeringen och den andra tillhör den. Nyheterna efter forumet är väldigt påverkade av detta maktspel. O Liberal skriver dåliga saker som att forumet är

ett möte för människor som älskar droger eller att forumet orsakar kaos i stan. Samtidigt skriver Diário do Pará bara bra saker och glömmer att göra en kritisk reflektion, eftersom tidningen vill skydda regeringen.

PÅ TORSDAGENS eftermiddag köar människor i timmar för att komma in i den stora mässhallen i Belém där de fyra progressiva latinamerikanska vänsterpresidenter skall framträda framåt kvällen. Evo Morales (Bolivia), Fernando Lugo (Paraguay), Rafael Correa (Ecuador) och Hugo Chávez (Venezuela) är inbjudna av de jordlösa rörelse MST (Movimiento Sem Terra). Mässhallen, som inte är kopplad till något av forumets områden, fylls av förväntansfulla åskådare. Entusiasmen inför presidenternas engagemang i forumet är stor bland deltagarna. Det ses även som positivt att de håller sig utanför grindarna för folkrörelsernas och de icke regerings- eller statsmaktsanslutna rörelsernas möte. Även Brasiliens president Luiz Inácio "Lula" da Silva befinner sig vid denna tidpunkt i stan, men är inte inbjuden att delta i MST:s arrangemang.

– Detta speglar besvikelsen som finns bland folkrörelserna med Lula. De menar att han inte har förändrat särskilt mycket till det bättre inom landet utan istället inriktat sig på att göra Brasilien till en

Stadens ledning vill dölja den våldssamma sidan av Belém för forumets deltagare. En person blev arresterad igår, och ingen vet var han är nu.

”

stormakt i världen, menar aktivisten Francisco Contreras.

DET ÄR VINTER och fuktig febertemperatur. Medan åskan mullrar över universitetsområdet fläktar sig en kvinna med en solfjäder med tryckta japanska tecken som uppmanar till kamp. Hon sitter i det stora ljusgrå mattältet med plastgolv och massor av vita plaststolar och plastbord beströdda med papperstallrikar och flaskor. Första dagen kan man köpa mat i lösvikt där. Andra dagen kostar maten dubbelt så mycket och priset är per portion. Kött, kött och kött. Och en svampig ostmacka i en stor aluminiumförpackning. Två småpojkar springer omkring med varsin frigolitlåda med lock. En ung man köper en flaska vatten av dem, och de strålar i hela ansiktet när de tar sig vidare mellan borden. Mannen ska öppna sin flaska, men upptäcker att locket redan är brutet. Han vinkar till sig pojkarna, de kommer genast tillbaka. Utan att blinka tar den störste av dem emot flaskan, plockar upp mannens mynt ur fickan och lämnar tillbaka det.

VID ETT AV borden sitter Emily McFarland från Nordirland som är skulpturstudent vid National Collage of Art and Design i Dublin. Vid varje WSF har hennes skola skickat iväg ett antal elever för att de ska

få tillfälle att fördjupa sig i sociala olika frågor. Emily arbetar med ett Community Art-projekt, ett projekt som innebär att skapa nya och oväntade möten mellan konst och samhälle.

– Ofta jobbar man med marginaliserade samhällsgrupper, och det är viktigt att hitta metoder som får människor att interagera med varandra.

Bland annat har Emily lärt sig om De Förtrycktas Teater, en metod som skapats i Brasilien av Augusto Boal i syfte att ge möjlighet till människor att förändra sina livsvillkor. Den mest kända formen är forumteater.

– Jag har lärt mig fler väldigt bra praktiska övningar som jag kommer att kunna använda mig av.

Emily har fått massor av inspiration och inblick i nya frågor under forumet.

– Jag snappar upp allt som kommer i min väg. Tyvärr är det inte så mycket konst i programmet, men det är mycket musik här. Det är tycker jag är bra.

130 000 DELTAGARE från 142 länder, representanter från 5 800 organisationer och ett bidrag på 16 miljoner kronor från delstaten Pará med stora förhoppningar om att Fórum Social Mundial ska få turismen att blomma.

PÅ EN GÅNGVÄG invid det ena universitetets huvudbyggnad står studenter från

olika delar av Brasilien och målar banderoller. De är inte många, men desto mer upprörda. De förbereder en begravning av forumet.

”Det fantastiska världsforumet lämnar Belém utanför”, står det på en av banderollerna.

Priset för inträdet till forumet är för högt för att Belémborna ska ha möjlighet att betala, menar de. De kritiserar forumet för att vara kommersiellt och nyliberalt och för att inte föra någon dialog med den fatiga värdstaden.

Universitetsläraren Juliana Ghisolf från staden Cuiabá i den brasilianska delstaten Mato Grosso står vid sidan om och ser på penslarna som omsorgsfullt tecknar bokstäver på banderollernas tyg.

– Folk som bor nära universitetet får inte vistas ute på gatan efter midnatt, berättar hon. Polisen arresterar folk. Stadens ledning vill dölja den våldssamma sidan av Belém för forumets deltagare. En person blev arresterad igår, och ingen vet var han är nu. Ett annat problem är att den stora mängden vatten som går åt till forumet dras från stadsdelar som nu står utan vatten.

INGEN DRICKER AV kranvattnet. I många hem finns en vattenrenare med filter installerad. Även bland universitetetsbyggnaderna finns drickbrunnar med filtrerat

Från varje del av forumet kan vi samla något värdefullt. Vi kan få folk att lära sig saker, studera och byta information med varandra.

”

vatten, men vattenförsäljningen blomstrar och vattenförsäljarna på området bygger borgar av vattenflaskor omkring sig. Det andra av de två forumområdena är beläget på stadens andra universitet, som ligger tio bussminuter västerut. Vägen från grindarna till universitetet är lång och het, så taxicyklisterna får mycket jobb. Hoppas man upp på pakethållaren tar det en kvart av sicksackande mellan fotgängare att ta sig till den centrala universitetsbyggnaden. Förbi stängsel och stora skyltar med varning för farliga djur, förbi ett youthcamp fullt av tält och flaggor, förbi metervis av flaskvatten och veganmatserveringar. Inne i den stora byggnaden är luften svalare och myggen stortrivs i hallarnas dova ljus.

I EN STOR luftig föreläsningssal på andra våningen sitter fem brasilianska kvinnor i panelen. Omkring 60 personer lyssnar uppmärksamt på deras framföranden. Två av åhörarna är män. Alla de fem talarna lever och verkar i Brasilien och ämnet för seminariet är demokratisering av demokratin.

Det konstitutionella målet om att 30 procent av Brasiliens kongressledamöter ska vara kvinnor verkar landet ha svårt att leva upp till.

– Det finns ett stort behov av att bygga relationer mellan kvinnorörelsen och poli-

tiska partier. Det är viktigt att kvinnor kommer in i politiken så att det sker en större demokratisering, säger den feministiska aktivisten Betânia Ávila, och poängterar att även om majoriteten inom en del folkliga rörelser kan vara kvinnor, så organiseras de ändå av män.

– Det pågår reformer inom utbildning och på arbetsmarknaden, men inom politiken tycks kvinnorna exkluderas överallt, säger Tatau Godinho, ledande aktivist inom Arbetarpartiet i Brasilien.

VID ETT BORD som tillhör en av serveringarna sitter Naiara Malavolta från Porto Alegre i södra Brasilien. Hon presenterar sig som syndikalist och lesbisk feminist.

– Jag tror på en annorlunda värld än den vi lever i just nu. En värld med mer solidaritet mellan människor, med respekt för mänskliga rättigheter och människors olikheter. Ett samhälle där kvinnor har mer makt, inkluderat lesbiska kvinnor. Hon har tidigare deltagit i de sociala forum som anordnats i Porto Alegre.

– Från varje del av forumet kan vi samla något värdefullt. Vi kan få folk att lära sig saker, studera och byta information med varandra. Det viktigaste med forumet är att vi kan ta med oss all denna information och sprida den vidare. Fotografera, maila och skriva om det vi upplever och lär oss här.

Något som Naiara har tagit till sig mycket av under årets forum är situationen för Brasiliens svarta befolkning. Hon är engagerad i en lesbisk feministisk organisation som publicerar en tidskrift i hennes delstat. Under forumet har hon deltagit i organisationsmöten för en internationell kongress för lesbiska feminister som anordnas vartannat år.

– De flesta lesbiska kvinnor i världen visar inte att de är lesbiska. Vårt förtryck är dubbelt: vi är förtryckta både som kvinnor och som lesbiska. Är man svart är det ännu värre, och om man dessutom är fattig... I Brasilien är det många lesbiska kvinnor som befinner sig i en väldigt utsatt position. Och de flesta organiserar sig inte. De lever sina liv utan stöd och hjälp.

Att samla dessa kvinnor och ge utrymme för att diskutera deras situation ser Naiara som en viktig utmaning.

Naiara pratar inte speciellt bra engelska, men skrattar åt svårigheterna och tycker att det går fantastiskt bra att kommunicera med en blandning av engelska, portugisiska och spanska ord.

– Det är det som är andan på hela forumet. Att även om jag pratar dålig engelska försöker vi ändå att förstå varandra. ●

Kamp om makten över WSF

Människor från hela jorden samlas i skuggan av den fattiga staden Beléms slumområden. Det är meningen att vi inte ska glömma varför vi har kommit hit till World Social Forum. Vi ska förändra världen för dessa människor.

text AGNETA NORBERG

WSF är denna gång avsiktligt förlagd till Belém vid Amazonas mynning för att inspirera och stötta kampen mot storbolagen, som skövlar regnskogen. WSF är även avsiktligt förlagd till universitetet som gränsar till stadens ofantliga slum. Besökaren ska inte ges tillfälle att glömma bort varför vi, 130 000 människor från olika delar av världen, samlats här. NGOs (non-governmental organization, ideella organisationer som inte är knutna till någon regering eller statsmakt) och fria folkrörelser. Allt fler har på senare år börjat reagera på det stora antalet NGOs som är sponsrade av USA och genom sitt ekonomiska överläge har en utkonkurrerande effekt. När WSF hölls i Indien, Mumbai, för två år sedan, vägrade den kända författarinnan Arundathi Roy att delta med hänvisning till alltför många USA-sponsrade organisationers närvaro.

NGOS SPELAR en stor roll i Latinamerika. Staten lämnar tyvärr över mycket av det sociala arbetet till enskilda organisationer, varvid en del faller för trycket att ta emot pengar utifrån som ställer sådana villkor att organisationerna slutar vara radikala. Dessutom finns NED- National Endowment for Democracy, en USA-baserad enhet som stöder och upprättar organisationer, som har till uppgift att driva en USA-vänlig linje inom länderna - ett slags

trojanska hästar, som William Blum kallar det i sin artikel om NED i sin bok *Rogue State*, ZED Books. NED är närvarande, inte enbart på sociala fora, de har etablerats i Ryssland i stor mängd, i Venezuela, norra Irak och Palestina bara för att nämna några särskilt utsatta länder. De orange revolutionerna i Ukraina och Georgien var båda orkestrerade med ekonomiskt stöd av NED.

DET RÅDER just nu en kamp om vilka som har makten över forumen. Är det de som nöjer sig med debatter och seminarier, eller är det de som kräver beslut och konkreta handlingar?

De senare, representerade av de jordlösa rörelse, är en kraft som kommer med nya initiativ och utmaningar. De såg till att de utländska gästerna kunde besöka Amazonas innan World Social Forum inleddes för att de med egna ögon skulle se vad skogsskövlingen åstadkommer. De stod även som arrangörer för dialogen mellan de sociala rörelserna och presidenterna Hugo Chavez, Rafael Correa, Evo Morales och Fernando Lugo. Dialogen dit Brasiliens egen president Luiz Inácio "Lula" da Silva inte var inbjuden. Många är besvikna på sin president. Den brasilianska jordreformen har praktiskt taget avstannat, regnskogens skövlande fortsätter. Pengar satsas istället på nyanskaffning

av ubåtar, vapen och dyra rymdprogram.

VI VAR många som samlats i Belém. Vad kom vi då fram till? Ja, utomhus i strilande regn presenterades en resolution och en aktionsplan. Där nämner jag det jag tycker är viktigast. Världens industriländer ska hålla ett G-20-möte i London den 2 april 2009. Där ska industriländerna avkrävas snabbare aktioner inför klimatförändringen. Den 30 mars är återvändardag för det palestinska folket. Då ska vi starta en handelsbojkott mot Israel. Dessutom: Krav på nationalisering av bankerna, ingen minskning av lönerna till följd av krisen, energi- och maträttigheter för de fattiga, tillbakadragande av utländska trupper från Irak och Afghanistan, suveränitet och autonomi för ursprungsbefolkningar.

"Det omöjliga gör vi genast, mirakler tar bara lite längre tid" var det någon som sa. Det är bara att sätta igång! ●

Pippi får sällskap

Oavsett varför barn läser böcker och varför vi vuxna tycker att de ska läsa böcker kan vi inte komma ifrån att de påverkas av böckerna. Om vi vill att samhället ska förändras och världen ska bli mer feministiskt måste våra budskap komma fram till framtidens vuxna. Pippi och Alfons anses vara bra förebilder för unga flickor och pojkar, men hur ser de böcker som skrivs idag ut? Ska Pippi bara leka med Tommy och vilka ska Alfons pappa starta en pappagrupp med?

text MARYAM VARDEH NAVANDI

Det är viktigt att komma ihåg att alla barnböcker förmedlar ett budskap, vare sig det är medvetet eller ej. Därför gäller det att ge barnen en stor och färgglad palett av beteenden och utseenden så att de själva ska kunna skriva manuset till sina liv istället för att bli tilldelade roller, till exempel könsroller.

TROTS ALL debatt om hur barn påverkas av böcker och att de ständigt utsätts för könsstereotyp propaganda ser man fortfarande stora skillnader mellan hur pojkar och flickor porträtteras i bilderböckerna. Samtidigt är efterfrågan på genusmedvetna berättelser för barn stora bland såväl biblioteksbesökare som bokhandlare. Det räcker inte längre med Alfons mys-pappa och tuffa Pippi. Flera nya förlag har lanserats som uttalat syftar till att publicera böcker som ger barnen ett alternativ till de trånga mallarna. Kabusa och Vilda är två exempel på dessa nya förlag. Förlagen i fråga sätter på sig genusglasögonen när de får in manus för nya böcker. Vi kan alltså trösta oss med att barnböcker innehållande starka flickor blir fler och fler. Vilda har till exempel publicerat Christina Hesselholdts *Onde morbror snigelätare*, där flickan räddar en massa sniglar

från att bli uppätta.

2001 analyserades för första gången svenska barnböcker ur ett genomtänkt genusteoreiskt perspektiv på akademisk nivå. Det är Marika Andræ, fil. Dr. i barn- och ungdomslitteratur, som i sin banbrytande avhandling "Rött eller grönt" bland annat lyfter fram könskonstruktioner i Wahlströms flick- och pojkböcker och heteronormer i böckerna om Eva & Adam. Många fler har följt i hennes fotspår och tagit sig en närmare titt på vad de unga matas med.

ETT FLERTAL något färskare studier visar på att de stereotypa beskrivningarna och skildringarna av flickor respektive pojkar fortfarande dominerar. Ett av dessa studier är Maja Edbergs magisteruppsats "Populära bilderböcker och genus: Genusstrukturen i de mest utlånade bilderböckerna" som publicerades så sent som i november förra året. Hon har tittat på de mest utlånade böckerna på svenska bibliotek. Samtidigt har det visat sig att trots att bilderböckernas karaktärer oftast ser traditionella ut, beter de sig inte alltid så som det förväntas av dem. Edberg menar att det nu är fler känsliga killar som porträtteras i barnböckerna. Detta kan dock bero

på att det fortfarande är många fler pojkar eller manliga karaktärer i barnböcker än flickor och kvinnliga karaktärer.

TÖRSTEN EFTER detektivromaner verkar inte ha lagt sig. Nu har den spridits till barnen i 9 till 13 årsåldern också. Detta menar Maria Perssons och Helena Nordqvist som undersökt svenska barns läsvanor i "Bland bovar och banditer. En analys av fyra deckare för barn ur genusperspektiv". De kommer fram till att många könsstereotypiska mönster går igenom i sådana böcker samtidigt som de ser att dikotomin mellan könen har minskat. Alltså beskrivs inte kvinnor och män som varandras motsatser i lika stor grad. Vidare menar de att den manliga normen inte dominerar i lika stor utsträckning. En möjlig slutsats, menar de, är att litteraturen reflekterar det övriga samhällets genusmedvetande som återigen fått ett uppsving. Nu kanske Pippi kan få leka vilda lekar med andra tuffa flickor i litteraturens värld, Pija Lindenbaums Gittan kanske. ●

GLORIA

SARA SHAMLOO
MODERNISTA

Det är inte mycket text, men desto mer passion. Sara Shamloos prosalyriska debut Gloria handlar om en tonårstjej som är helt uppslukad av din idol. Det är en självutplånande nästan psykotisk kärlek som beskrivs i den här tunna boken. Jaget i Gloria är besatt. Det finns inget bättre ord för det. Det som träder fram ur detta snillrika ordbroderi är en tjejs besatthet av en artist. Hon är inte besatt av vilken artist som helst, utan av en så kallad pojkbandsartist. En ung kille som ser bra ut och lever på det. Det är nog inte bokens mening att vi ska förstå varför hon är så intresserad av honom, snarare ska vi få veta hur intensivt och uppslukande det är. Det tycks inte finnas några gränser för kärleken till och besattheten av denne unge man.

Mycket hinner hända på de dryga 76 sidorna samtidigt som Gloria känns som

ett enda andetag. Det är inte alltid tydligt vad som händer, eftersom boken är skriven med ett hårt och vackert poetiskt språk. Detta i kombination med att hon är sparsam med beskrivningar skapar en mystisk stämning som bitvis känns hisnande. Att läsa om denna unga tjej är lite som att falla baklänges, mycket mycket långsamt. Trots att jag inte minns att jag någonsin under min uppväxt varit så fånglad eller besatt av något som jaget i den här historien verkar vara, kan jag känna igen känslan av osäkerhet och otrygghet. Jag minns hur min egen värld var mindre och världen utanför var så oändligt stor och någonstans runt hörnet. Jag minns att det medförde en viss mörkrädsla, men också många fler möjligheter än jag känner nu. Förutom besattheten är det just dessa känslor som jag tolkar ur Shamloos Gloria.

Samtidigt som bokens jag är så otroligt intresserad av sin idol, verkar hon extremt ointresserad av livet. Shamloos Gloria är

ingen färdigmalen berättelse som serveras på silverfat, snarare får vi själva bearbeta och tolka den.

MARYAM VARDEH NAVANDI

Kvinnorna på 10:e våningen – en dokumentärthriller

KARIN ALFREDSSON
DAMMS FÖRLAG

Karin Alfredsson har haft ledande positioner på radio och tv samt varit gästprofes-

sor i journalistik och utbildat journalister bland annat i Vietnam.

År 2006 fick hon Svenska Deckarakademiens debutantpris för boken 80 grader från Varmvattnet.

I Kvinnorna på 10:e våningen – en dokumentärthriller befinner sig samma huvudperson som i den förra boken, läkaren Ellen Elg, i Vietnam som biståndsarbetare. Författaren skriver: "Allt viktigt i denna berättelse är sant. Alla liknelser med verkligheten är fullkomligt avsiktliga." Detta lägger onekligen en särskild tyngd vid läsningen. Innehållet blir än mer fasansfullt. Därtill kommer att boken är noga och insiktsfullt genomarbetad och välskriven. Och fullt trovärdig, tyvärr.

Det moderna Vietnam skildras med inblickar i landets historia, krig, umbäranden och utveckling. Man känner marknadernas och gatornas matdofter, hör rösterna, trafiken, sorlet och får njuta

av den varma brisen på takterrassen. I Hanoi lever Ellen ett inte helt problemfritt liv med sin man, hon som läkare, han som medföljande, och deras adoptivdotter. Den spanande cigarettförsäljerskan sitter i hörnet vid deras gata. De blir indragna i händelser med barnhandel, prostitution, tyranniska machokarlar och en hänsynslös patriark till överläkare och det blir... ja, en spännande thriller.

Författaren nästan urskuldar de oförrätter som begås med att det sker i anknytning tragik och sår efter krig, rådande fattigdom och de arma flickornas behov av att tjäna pengar för att underhålla sin fattiga familj på landet. Men den svenske mannen, Lasse, förlåter hon inte. Det är kända fenomen som beskrivs: korruption, maktbegär, förtryck – även om visst hopp för landet anas i efterordet.

KARIN LENTZ

IGENOM ETT och IGENOM TVÅ

VERA BILLING
IGENOM FÖRLAG

Jag håller två tunna tankeböcker i min hand. Författaren kallar dem anspråkslöst för *Texter*. Inte mer än 54 sidor var, med spiralrygg och genomskinligt skyddsslag, sobert vackra naturfoton på omslaget, i milda färger.

Sköna att hålla i hand. Bra förberedelse att gå in i sidorna.

In i Vera Billings alldeles egen värld och eget språk.

Prosastycken avlöses av korta aforismer, ordlekar av genomskådningar och små sarkasmer: "Jag är garanterat krymp-fri!" Allt känns ändå skrivet med hjärteblod. Det är mycket personligt och mycket uni-

versellt. Här och där en naturlyrisk bild, en teckning med handskriven kommentar.

I *Igenom två* en klarsynt betraktelse över "kapitalismens fägata", en träffsäkert återgiven middagsbjudning på den engelska landsbygden och ett helt oväntat slut. Sådant tycker jag om. Och små funderingar:

Slentrianen

... är det en möbel?

Jag tror jag slår mej ner i slentrianen en stund... Rätt bekvämt! Men där händer inget nytt.

Naturlyriken går inte heller av för hackor. Och alla fyndiga ordsammanfogningar och isärtaganden. Det svenska språket med sina sammansatta ord lämpar sig så

utmärkt väl att sättas ihop och tas isär efter egen fantasi och känsla. Vera Billing är en mästare i det hantverket. Jag väntar med nyfikenhet på de kommande *Igenom*-böckerna.

ERNI FRIHOLT

Vid 20 börjar den ruttna

– om hedersvåld och modiga kvinnor

MARIA HAGBERG
PREMISS FÖRLAG

Maria Hagberg har varit socialarbetare och träffat många unga kvinnor som har levt under hot från föräldrar och syskon. Hon var med och startade Nätverket mot hedersrelaterat våld, en synnerligen aktiv kvinnogrupp som ofta arrangerar möten och seminarier, och nu har också boken kommit, som med flickornas egna ord beskriver deras situation.

Maria säger i förordet att "min förhoppning är att flickornas berättelser ska öppna ögonen på dem som inte förstått faran med ett samhälle som bagatelliserar eller osynliggör våld i hederns namn. Jag hoppas också att min bok ska ge mod och hopp till de unga kvinnor, och män, som ännu inte vågat söka hjälp mot det våld och förtryck de utsätts för."

Vi träffar fem unga kvinnor, som berättar sina hemska historier, om misshandel och förtryck. Det som ruttnar vid 20 i titeln är mödomshinnan. Detta enligt en pappa som hade bråttom att gifta bort sin tonårsdotter med en släkting.

Flickorna kommer från Palestina, Libanon, Turkiet och Balkan. Deras historier är likartade. När de kommer i puberteten, blir livet outhärdligt. De får inte umgås med svenska ungdomar. De måste jobba hårt med städning i hemmet, har inte annat att se fram emot än äktenskap med någon som föräldrarna väljer, ofta en äldre släkting. Pappan slår dem, ibland slår mamman också. Föräldrarna blev själva slagna som barn, det är en naturlig sak för dem att aga sina egna barn.

Men dessa flickor låter sig inte kuvas. Flera av dem rymmer hemifrån, några får

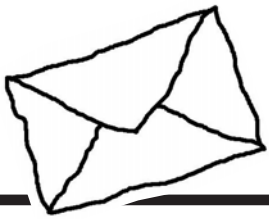
hjälp av skolkuratorer eller socialarbetare. Maryam bodde på gatan i Malmö i två månader och prostituerade sig för att överleva. Hon började knarka. Men hon har gått på folkhögskola och idag bor hon i egen lägenhet. Luras pappa hotade att döda henne, men hon har trots allt också egen lägenhet idag, och drömmer om ett liv med man och barn. Susanne har skaffat sig en socionomutbildning, men hotbilden finns kvar. Hon lever fortfarande i skyddat boende, och hon ser sig noga omkring när hon går ut.

Maria Hagberg har skrivit ett upplysande efterord om hederskulturen. Varför finns den och vad betyder det att leva isolerad i det svenska samhället, prisgiven en familj med medeltida värderingar. "Kvinnan ses som en egendom som kan säljas på äktenskapsmarknaden. Steget till slavhandel är inte långt. Hon har en tydlig roll i familjen, hon ska tjäna övriga familjemedlemmar, särskilt de manliga."

Detta är ingen feel good-bok, men en nyttig påminnelse om att vi inte ska överge dessa våra unga systrar.

AASE BANG

insändare

vimanskor@gmail.com
linnegatan 21B
413 04 göteborg

Tänk efter två gånger om kärnkraften!

Sverige har förlorat en historisk chans att gå före i energifrågorna i och med energiuppgörelsen i början av februari. I sommar tar Sverige över ordförandeskapet i EU. Med en storlagen satsning på förnyelsebar energi hade Sverige framstått som en förebild på FN:s klimatmöte i Köpenhamn i september, givet den extra tyngden av att vara EU:s ordförandeland. Istället väljer regeringen att investera i kärnkraft, en dyr och riskabel teknik baserad på ändliga resurser. Energiuppgörelsen kritiserar i Tyskland som totalt kortsiktig politik – förutom att avfallet måste lagras i tiotusentals år. Henrik Brors i DN 6/2 frågar sig varför detta görs nu: "Det finns inget behov av nya kärnkraftverk inom överskådlig tid, och energiindustrin har börjat leva upp till politikernas mångåriga tal om att bygga ut förnyelsebar energi". Detta bekräftas av Christian Azar, professor på Chalmers och medlem i regeringens kommission för hållbar utveckling. I sin studie, *Energiläget 2050*, visas hur Sverige kan minska sina koldioxidutsläpp med 75 procent till år 2050 utan att använda kärnkraft eller bygga ut vattenkraften samtidigt som industrisektorn växer.

VAD ÄR DET då för problem med kärnkraften? Kärnkraften är en kontroversiell energikälla, hävdar Christian Azar i sin bok *Makten över klimatet*. Förutom de kända riskerna med olyckor och den långa lagringstiden för avfallet, så är detta en ändlig resurs. Den enda långsiktiga satsningen är på förnyelsebara energikällor, för våra barn, för alla länder i världen. En annan

aspekt är kärnvapenspridningen. Carl Bildt sa i februari 2008 att kärnvapenspridningen är ett större hot mot mänskligheten än växthuseffekten. Och det finns en klar koppling mellan kärnkraft och kärnvapen på så sätt att om man har civil kärnkraft har man även tillgång till tekniken att tillverka atombomber. En reaktor producerar ca 200 kg plutonium varje år. Det går åt ca 10 kg för en atombomb. Om kärnkraften ska spela en roll i lösningen av klimatproblemen kommer det att krävas tusentals reaktorer världen över. Vad säger vi om exempelvis Kuba, Egypten eller Iran på FN:s klimatkonferens hävdar att de av klimatpolitiska skäl vill satsa på kärnkraft? Sveriges agerande kastar långa skuggor över både energi- och säkerhetspolitiken i världen.

I ALLIANSENS energiuppgörelse inför valet, 2006-06-13, står att läsa: "Enligt 5 a § lagen (1984:3) om kärntechnisk verksamhet är det förbjudet att uppföra nya kärnkraftsreaktorer i Sverige. Denna bestämmelse kommer inte att upphävas eller förändras under mandatperioden 2006-2010. Det innebär att inga nya kärnkraftverk kommer att uppföras eller påbörjas." Detta måste nu rimligen betraktas som ett brutet vallöfte.

Alliansen, bryt inte era vallöften. En annan energipolitik är faktiskt möjlig. Gör om! Gör rätt!

Pernilla Strömgren(V)

**LISEBERGSHALLEN
GÖTEBORG 8 MARS**

**VÄRLDENS STÖRSTA ARMBRYTARTÄVLING
BARA FÖR DAMER AVGÖRS PÅ DEN
INTERNATIONELLA KVINNODAGEN.**

För mer information besök vår hemsida
www.worldchallenge.se

Svenska Kvinnors Vänsterförbund

*SKV är partipolitiskt obundet och verkar för ett demokratiskt samhälle
med en ekonomi som inte bygger på profit utan på människors behov.
Ett samhälle fritt från alla former av förtryck.*

Förbundet bildades i mars 1914, "spontant som en folksång", enligt Elin Wägner. Läkaren Ada Nilsson tog initiativet, hon ville mobilisera kvinnor mot den rådande krigshysterin (första världskriget startade i augusti) och för rösträtt för kvinnor.

När kvinnorna fick rösta 1921 valdes två av förbundets medlemmar, Elisabeth Tamm och Kerstin Hesselgren, in i riksdagen. För att utbilda kvinnorna för sitt nya samhällsansvar startades Kvinnliga Medborgarskolan på Fogelstad (1925-54). Där samlades kvinnor ur olika samhällsklasser. "När jag kom till Fogelstad var jag ingen, när jag cyklade därifrån var jag en människa", sade någon.

År 1931 ändrades namnet från Frisinnade Kvinnor till Svenska Kvinnors Vänsterförbund. Mellan 1923 och 1936 utgavs tidningen Tidevarvet med Elin Wägner som redaktör. Tidevarvet tog klart avstånd från nazismen, förordade en human flyktingpolitik och tog 1936 initiativet till "Kvinnornas vapenlösa uppror mot kriget".

Efter krigsslutet anslöt sig SKV till Kvinnornas Demokratiska Världsförbund.

Det kalla kriget ledde till misstänkliggörande av allt fredsarbete, men SKV vände sig såväl mot rasismen i USA som mot

stalinismen i Sovjet. Medlemskapet i KDV var viktigt för att "bygga broar och främja samarbete mellan kvinnor i öst och väst".

På 1950-talet deltog SKV i namninsamlingen mot svenskt atomvapen. SKV har ända sedan dess aktivt arbetat för internationell solidaritet. Idag har vi projekt för att stödja kvinnor i Indien, Liberia och El Salvador.

SKV kräver sex timmars arbetsdag. Förbundet kämpar för lika lön och högre kvinnolöner. Kampen för jämställdhet på alla områden fortsätter.

Genom KDV har vi nära kontakter med världens kvinnor. Vi deltog i KDV:s kongress i Venezuela 2007. Vi är också en del av Världskvinnomarschen, vi ordnade en norsk-svensk marsch till Morokulien 2005. På våra seminarier deltar ofta utländska gäster.

Fredsarbetet har fortfarande högsta prioritet. Internationella Kvinnodagen introducerades av SKV i Sverige och fortfarande firar vi den varje år.

SKV:s tidning Vi Mänskor har utkommit sedan 1947.

STOCKHOLM

Tegelviksgatan 40,
116 41 Stockholm
Tel: 08-640 92 05
skvstockholm@telia.com

ORUST

Erni Friholt
Torget 1, Stocken,
474 92 Ellös
Tel: 0304-512 15

OLOFSTRÖM

Gunnil Bengtsson
Övre Brogatan 43 A,
293 36 Olofström
Tel: 0454-42 814

KARLSTAD

Aase Bang
Herrgårdsgatan 12,
652 24 Karlstad
Tel: 054-18 99 61

ÖREBRO

Karna Lindén
Mejramvägen 5,
702 18 Örebro
Tel: 019-33 24 05

GÖTEBORG

Linnégatan 21 B,
413 01 Göteborg
Tel: 031-14 40 28
skvgoteborg@telia.com

LUND

Bodil Nilsson
Törnsångarevägen 32,
247 35 Södra Sandby
Tel: 046-18 99 19

KARLSHAMN

Maj-Lis Jönsson
Holländarevägen 146,
376 37 Svängsta
Tel: 0454-32 80 85

PITEÅ

Mari-Anne Kristiansen
Strandvägen 5,
941 53 Piteå
Tel: 0911-688 51

UMEÅ

Margareta Henriksson
Biologigränd 38,
907 32 Umeå
Tel: 090-19 35 54

Läs mer om SKV på hemsidan www.skvbloggen.wordpress.com

BLI MEDLEM I SKV!

postgiro 50 50 95-0
skvgoteborg@telia.se
telefon: 08-640 92 05
031-14 40 28

ETT LIV FÖR FRED

Vi reste till Deje, en bruksort i Värmland, för att intervjuar Rosa Wiendl för dokumentationsprojektet *Historia i rörelse*. Vi hade hittat hennes namn i ett gammalt protokoll från SKV i Karlstad.

Protokollet från maj 1962 berättar att Värmlandsdistriktet utsåg Rosa Wiendl från Deje som delegat till världsfredskongressen i Moskva i juli. En delegat skulle kosta 475 kr. Efter novembermötet samma år får vi veta att Rosa kom till Karlstad och rapporterade och visade bilder från Moskva. "Det var mycket intressant och vältagna bilder". Detta ville vi veta mera om, så vi åkte till Deje. När vi kommer fram är det skottat och sandat de tjugo metrarna fram till dörren, där Rosa tar emot oss. Rosa fyller 90 i år, hon är så vacker med sitt gråa hår.

Rosa växte upp i Tyrolen i Österrike, i en bondby som nu har blivit förort till Innsbruck. På grund av sina krigsminnen har hon varit en passionerad fredskämpe hela sitt liv. Hon minns de amerikanska bomberna som föll över Innsbruck julen 1943, till och med på julafton. Anfallet började när familjen satte sig till bords och det fortsatte hela kvällen. Det blev att bege sig till det otillräckliga skyddsrummet, som var grävt in i fjällsidan ovanför byn.

- DET VAR EN hemsk tid, berättar hon. Matbristen var akut, ransonen var 50 gram fett i veckan och ett eller två ägg under året. Alla vuxna män låg vid fronten. Rosa hade sex bröder, fyra av dem var ute i kriget. Efter Anschluss, den tyska invasionen av Österrike 1938, förklarade ju Hitler att Tyskland och Österrike var ett land. Rosa var gift med en frontsoldat och hade en liten dotter. Maken skickades till Ishavsfronten där han tillfångatogs. Rys-

sarna skickade honom till ett fångläger. Under lång tid efter kriget läste man i radion upp namnen på soldater som återvände från lägren, men hans namn var aldrig på listorna. Rosa återsåg honom aldrig. Det kom ofta dödsbud från fronten. Det var 91 unga män från deras lilla by som stupade.

Rosa blev, som många andra ungdomar, medlem i en esperantoklubb. Esperanto hade varit förbjudet av tyskarna, språket var ju konstruerat av en judisk läkare, men nu var det fritt fram. Esperanto var en fredsörelse. Detta språk skulle göra det möjligt för Europas ungdomar att tala med varandra och bygga upp ett nytt förtroende efter kriget. År 1949 var det en internationell konferens i Paris dit Rosa reste. Där träffade hon en ung svensk från Deje i Värmland. Han hette Karl Kvist.

DE BESLÖT att träffas nästa år igen, då det skulle bli en konferens i Turin i Italien. Rosa hade inte råd att köpa tågbiljett, så hon lånade broderns racercykel och cyklade dit. Där träffades hon och Kalle igen, och Rosa beslöt att resa till honom i Sverige. Det var inte så lätt att ordna. Det var svårt både att få utresevisum från Österrike och inresevisum till Sverige.

JAG VAR bibliotekschef i Forshaga i många år, och minns hur socialdemokraterna i kulturnämnden pratade om Kalle Kvist, hur duktig han var. "Hade han inte varit kommunist hade han nått långt." Kalle och Rosa var kommunister, och engage-

rade sig bland annat i kampanjen mot svenska atomvapen. På väggen bakom Rosa hänger en tavla som Kalle fick till minne av Pingstmarschen 1963.

NÅGOT SOM imponerade på Rosa när hon flyttade till Sverige var biblioteket i Deje. Hemma i byn fanns inget bibliotek, och än idag är byns bibliotek bara ett rum i prästgården. Men Deje hade ett bra bibliotek där hon kunde låna hur mycket som helst, och det var gratis. Det betydde mycket för den språkitresserade Rosa, som redan talade italienska, franska och tyska. Tack vare ABF, Komvux och folkhögskolekurser kunde hon senare studera språk vid högskolan i Karlstad. Rosa var under några år på 60-talet ordförande i ABF i Deje, och hon undervisade också i tyska på ABF-kurser.

Rosa fyller som sagt 90 senare i år. Hon har ingen hemtjänst och heller ingen som skottar för henne. Det var en upplevelse att träffa en 90-åring som är så stark och vaken.

AASE BANG

HYR EN VECKA I GESUNDA NÄRA SILJAN I DALARNA

För semester och mindre konferenser.

Fyra fasta bäddar plus två extra, samt lillstuga med två bäddar. Storstuga med öppen spis, kök, lättskött med kyl och frys, dusch, toalett, varmt och kallt vatten. Medtag sänglinne och handdukar.

Pris: 2.500 kr/vecka för icke medlemmar i SKV.

Pris: 2.000 kr/vecka för medlemmar i SKV.

Bokning: 08-777 60 25, 070-728 37 88, 08-649 30 18

Posttidning B

Returadress:

SKV

Linnégatan 21 B

413 04 GÖTEBORG

BEGRÄNSAD

EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning
återsänds försändelsen med
nya adressen på baksidan

vi människor

nästa nummer ute i juni

www.vimanskor.se

Ånga av ett frimärke från ett gammalt julkort och skicka in talongen, eller

Maila namn och adress till: prenumerera.vimanskor@gmail.com

Jag vill **prenumerera!**

Ett år (4 nummer) med **vi människor** kostar 150 kr.

Namn.....
Adress.....
Postadress.....
E-post.....

vi människor

Linnégatan 21 B
413 04 Göteborg

